

Porotalouden ja
luontaiselinkeinojen rahoituslain
uudistamistyöryhmän
loppuraportti

Helsinki 2008

Porotalouden ja
luontaiselinkeinojen rahoituslain
uudistamistyöryhmän
loppuraportti

Helsinki 2008

Työryhmän toimeksianto

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 21. päivänä maaliskuuta 2008 työryhmän, jonka tehtävänä oli saatujen selvitysten perusteella ja niitä arvioituaan linjata:

1. mitä tukikohteita porotaloudessa ja luontaiselinkeinoissa tulisi tukea vuosina 2010 - 2013
2. millaisia tukimuotoja kyseisissä tukikohteissa tulisi käyttää,
3. millaisia rahoitus- ja tukitasoja olisi tarkoituksenmukaista käyttää,
4. millaisille tuensaajille ja millä edellytyksillä tuki tulisi kohdentaa,
5. millä alueella tukea tulisi myöntää,
6. onko tuensaajia, -kohteita ja/tai tasoja kohteita tarkoituksenmukaista eriyttää alueen sisällä ja jos on, millaisin perustein,
7. miten tukijärjestelmän toimeenpano on tarkoituksenmukaista järjestää,
8. mikä on tarkoituksenmukainen järjestely porotalouden ja luontaiselinkeinojen hanke-, yritys- ja tutkimusrahoitukselle ja
9. onko tarvetta jatkaa porotalouden ja luontaiselinkeinojen vapaaehtoisia velkajärjestelyjä.

Työryhmän tuli työssään tarkastella useampaa eri vaihtoehtoa ja selvittää niiden kustannusvaikutukset.

Työryhmän puheenjohtajaksi maa- ja metsätalousministeriö nimesi osastopäällikkö Hannu Linjakummun Lapin TE- keskukselta, varapuheenjohtajaksi neuvotteleva virkamies Sirpa Karjalaisen maa- ja metsätalousministeriöstä, jäseniksi budjettineuvos Kati Suihkosen valtionvarainministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Katriina Pessan maa- ja metsätalousministeriöstä, hallitussihteeri Jukka Mirvon maa- ja metsätalousministeriöstä, suunnittelija Sirpa Juotteen maaseutuvirastosta, toiminnanjohtaja Pertti Viikin Paliskuntain yhdistyksestä, poromies Reijo Kyrön Luontaiselinkeinoliitosta, poromies Asko Länsmanin Saamelaiskäräjistä, neuvotteleva virkamies Sami Niemen maa- ja metsätalousministeriöstä, asiantuntijaksi hallitussihteeri Antti Linnan maa- ja metsätalousministeriöstä ja sihteereiksi ylitarkastaja Tiina Pääskyn maa- ja metsätalousministeriöstä sekä porotalousagrobiologi Keijo Alangon Lapin TE – keskukselta.

Työryhmä otti nimekseen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain uudistamistyöryhmä.

Työryhmän selvitykset

Työryhmä on selvittänyt työssään laajasti erilaisia vaihtoehtoisia tukimuotoja, ottanut huomioon kuulemistilaisuuksissa ja asiantuntijakuulemisessa esille tulleita ehdotuksia lainsäädännön uudistamisesta.

Työryhmä on työnsä aikana tarkastellut nykyisen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säädökset sekä laatinut ehdotukset uuden lainsäädännön linjauksista.

Työryhmän työn kulku

Työryhmä on kokoontunut työnsä aikana kaksikymmentä kertaa, kuullut viranomaisia ja eri organisaatioiden edustajia ja toimeksiannon mukaisesti selvittänyt työssään useampia eri vaihtoehtoja uuden rahoituslain toimenpiteistä ja selvittänyt niiden kustannusvaikutuksia. Työryhmälle on jätetty myös esityksiä, joita työryhmä on työnsä aikana selvittänyt. Osa

työryhmälle tehdyistä esityksistä ei kuulunut työryhmälle asetettuihin tehtäväkokonaisuuksiin, joten siltä osin niistä ei tehdä erillisiä lainsäädännöllisiä esityksiä.

Kuulemiset

Työryhmä on kuullut työnsä aikana Saamelaiskäräjiä, Suomen porosaamelaisia, Luontaiselinkeinojen liittoa, OP - Pohjolan ja Nordea pankin edustajia. Lisäksi työryhmä on kuullut elinkeinokalatalouden osalta maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosaston edustajaa sekä rakentamista koskevien säädösten osalta maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston asiantuntijaa.

Työryhmä järjesti myös yleiset kuulemistilaisuudet Rovaniemellä 26.5., Inarissa 27.5. ja Pudasjärvellä 6.6.2008. Kuulemistilaisuuksista saatua palautetta on käytetty hyväksi työryhmän esityksiä tehtäessä. Kuulemistilaisuuksissa oli yhteensä yli 100 osallistujaa, joista huomattava osa oli porotalouden ja luontaiselinkeinonharjoittajaa, kuulemistilaisuuksissa oli läsnä myös alueellisia viranomaisia ja neuvontajärjestön edustajia.

Työryhmälle asetetun tehtävän mukaisesti työryhmä luovuttaa kunnioittaen loppuraportin maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 16. päivä joulukuuta 2008

Hannu Linjakumpu

Sirpa Karjalainen

Kati Suihkonen

Katriina Pessa

Jukka Mirvo

Sami Niemi

Sirpa Juote

Pertti Viik

Reijo Kyrö

Asko Länsman

Keijo Alanko

Tiina Pääsky

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tiivistelmä	s. 7
1.1. Yleistä	s.7
1.2. Keskeiset ehdotukset työryhmän linjauksiksi	s.8
1.3. Uudet ja muutettavat tukikohteet	s. 10
1.4. Muut ehdotukset	s. 11
1.5. Jatkovalmistelu	s. 11
2. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukilainsäädännön uudistaminen	s. 13
2.1. Yleisperustelut	s. 13
2.1.1. Johdanto	s. 13
2.2. Kansallinen lainsäädäntö	s. 13
2.2.1. Lainsäädännön kehittyminen	s. 13
2.2.1.1. Porotilalaki	s. 13
2.2.1.2. Luontaiselinkeinolaki	s. 14
2.2.1.3. Porotalouslaki	s. 15
2.2.1.4. Laki maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä	s. 16
2.2.1.5. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki	s. 16
3. EU- ohjelmat	s. 17
3.1. Pohjois-Suomen tavoite 6-ohjelma (1995 – 1999)	s. 17
3.2. Pohjois-Suomen tavoite 1- ohjelma (2000 – 2006)	s. 18
3.3. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (2007- 2013)	s. 19
4. Poro- ja luontaiselinkeinojen rahoitus	s. 19
4.1. Maaseutuelinkeinojen rahoituslain mukainen rahoitus	s. 19
4.2. Kalatalouden rahoitus	s. 21
4.3. Kolttalain mukainen rahoitus	s. 22
4.4. Voimassa oleva kansallinen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukilainsäädäntö	s. 25
4.5. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukainen rahoitus 2000 – 2006	s. 26
4.5.1. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukainen rahoituksen jakautuminen alueellisesti (2000 – 2006)	s. 28
4.5.2. Porotalouden aloittamistuki	s. 28
4.6. Luontaiselinkeinonharjoittajille myönnetty rahoitustuet	s. 30
5. Porotalouden kehitys ja toimintaympäristö	s. 30
5.1. Ikärakenne	s. 31
5.2. Poronmistus ja porotalouden tulot	s. 32
5.3. Porotalouden kannattavuus	s. 34
5.3.1. Kannattavuus eripuolilla poronhoitoaluetta	s. 35
5.3.2. Yrittäjätulo	s. 35
5.4. Poronhoitotavat	s. 35

6.	Luontaiselinkeinoharjoittajien nykytilanne	s. 36
7.	Lainsäädännön muutostarve	s. 37
	7.1. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet	s. 39
	7.2. EY:n lainsäädännöstä johtuvat muutostarpeet	s. 39
8.	Työryhmän selvitykset	s. 41
	8.1. Kuulemiset	s. 41
	8.1.1. Yleisten kuulemistilaisuuksien palaute	s. 42
9.	Työryhmän yleisiä linjauksia	s. 45
	9.1. Työryhmän linjaukset	s. 45
	9.1.1. Tuettavat investoinnit	s. 47
10.	Valintamenettely	s. 51
	10.1. Tuettavien toimenpiteiden valinta	s. 51
11.	Vaikutukset	s. 52
	11.1. Tukimuotojen taloudelliset vaikutukset	s. 52
	11.2. Tukimuotojen alueellinen vaikuttavuus	s. 53
	11.3. Tukimuotojen vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	s. 54
	11.4. Tukimuotojen vaikuttavuus miesten ja naisten väliseen asemaan	s. 54
	11.5. Tukimuotojen vaikutukset nuorten asemaan	s. 55
	11.6. Tukimuotojen organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	s. 55
	11.7. Tukimuotojen ympäristövaikutukset	s. 55
	Liitteet	s. 57

1. TIIVISTELMÄ

1.1 Yleistä

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki on nykymuotoisena ollut voimassa noin yhdeksän vuotta. Rahoituslainsäädäntö on muodostunut siten, että aikaisemmin porotaloutta ja luontaiselinkeinojen rahoitusta ohjanneet porotalouslaki ja luontaiselinkeinolaki yhdistettiin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaiksi v. 2000. Laki on noudattanut rakenteiltaan ja tukikohteiltaan suurelta osin vastaavia maatalouden rakennetukitoimenpiteitä ja maaseudun yritystoiminnan tukemista koskevaa maaseutuelinkeinojen rahoituslakia.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla on ollut mahdollista tukea sekä EY:n osaksi rahoittamin varoin että kokonaan kansallisin varoin porotalouden ja luontaiselinkeinojen harjoittajien sekä paliskuntien tuotannollisia investointeja ja elinkeinonharjoittamisen aloittamista tilan hankinnan yhteydessä sekä maanhankintaa että asuntorakentamista.

Porotaloutta ja luontaiselinkeinoja koskeviin hankkeisiin ja yritystoimintaan on lisäksi ollut mahdollista myöntää EY:n osarahoittamana tukea tavoite 1 – ohjelmasta porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla, mutta käytännössä hanke- ja yritystuki on myönnetty maaseutuelinkeinojen rahoituslain nojalla. Edellisellä ohjelmakaudella nuorten viljelijöiden aloitustuki, jota on voitu myöntää myös poro- ja luontaiselinkeinotalouden harjoittajille, on rahoitettu Pohjois-Suomen tavoite 1 – ohjelmasta EU:n osaksi rahoittamina.

Maatalouden rakennetuista annetulla lailla maatalouden rakennetukijärjestelmä on uudistettu kokonaan ja samalla otettu huomioon perustuslain soveltamiskäytännöstä aiheutuneet muutostarpeet. Sen sijaan porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain osalta tätä ei ole vielä toteutettu. Uudistus merkitsee koko lain rakenteen uusimisen, koska osa nykyisiin asetuksiin sisältyvistä seikoista on tarpeen sisällyttää lakiin, jotta sekä laki että alemman asteiset säädökset täyttäisivät perustuslain edellyttämät säädöksiä koskevat vaatimukset. Samalla on mahdollista tarkastella lain sisällön ajantasaisuutta myös muilta osin.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain hyväksyntä on perustunut osaksi EY:n lainsäädännössä yhteisön maataloustuen valtiontuesta annettuihin suuntaviivoihin, jotka on korvattu uusilla komission antamilla maa- ja metsätalouden valtiontukea koskevilla suuntaviivoilla vuosiksi 2007-2013. Vastaavasti osarahoitettua tukea vuosia 2007-2013 koskeva yhteisön lainsäädäntö on muuttunut. EY:n lainsäädännön muutoksista johtuen myös porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki on sopeutettava uusiin EY:n valtiontukisääntöihin ja uutta kautta koskeviin yhteisön säädöksiin. Lainsäädännöllisistä vaatimuksista johtuen uudistettavan porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain sisältöä on tarpeen tarkistaa ja samassa yhteydessä muuttaa ja täsmentää lain sisältöä.

Työryhmälle määritellyn toimeksiannon mukaisesti työryhmä on valmistellut esityksen uudeksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain sisällöksi. Työryhmä on tarkastellut rinnalla myös nykyistä lainsäädäntöä ja tehnyt esitykset niistä tukimuodoista ja tukitasoista, jotka on tarkoituksenmukaista sisällyttää myös tuleviin säädöksiin.

1.2. Keskeiset ehdotukset työryhmän linjauksiksi

Lain soveltamisalue

Työryhmä esittää soveltamisalueeksi porotalouden osalta koko poronhoitoalueen ja luontaiselinkeinojen osalta nykyisen luontaiselinkeinoalueen.

Asumisen osalta esitetään, että asuminen luontaiselinkeinoalueella olisi vaatimuksena silloin, kun kysymyksessä on muihin kuin porotalouteen liittyvä luontaiselinkeino ja kun kysymyksessä olisi porotalouden harjoittaminen, tukikelpoisuuden edellytyksenä olisi asuminen poronhoitoalueella.

Tukikohteet vuosina 2010-2013

Työryhmä esittää että laki olisi voimassa toistaiseksi, mutta yhteisöläinsäädännöstä johtuen tukikohteet joudutaan tarkastelemaan uudelleen vuoden 2013 loppuun mennessä.

Tuettaviksi tukikohteiksi työryhmä esittää porotalouden ja luontaiselinkeinojen harjoittamiseen liittyvät sekä yksityiset että paliskuntien investoinnit, tilanpidon aloittamisen, maanhankinnan, asunto- ja talousrakennusten rakentamisen ja niihin liittyvien tilakohtaisten vesi-, sähkö- ja viemäroinnin järjestämiseen liittyvät investoinnit sekä paliskuntien aitojen kunnossapitotoimenpiteet.

Työryhmä esittää nuorten osalta myös nykyisen muotoisen aloittamistukijärjestelmän jatkamista. Lisäksi tukea voidaan myöntää tutkimukseen.

Tuen muodot

Työryhmän esittää tukimuodoiksi avustusta, valtionlainaa, korkotukea, valtiontakausta, vapaaehtoista velkajärjestelyä, varainsiirtoverovapautta sekä lainan vakuudetonta osuutta.

Rahoitus ja tukitasot

Työryhmä esittää osaa nykyisistä tukijärjestelmistä jatkettavaksi ja osaa muutettavaksi.

Työryhmä esittää jatkettavaksi nykymuotoisena yksityisten elinkeinoharjoittajien osalta maanostoa, tilakohtaisia vesi-, viemärointi-, sähköistys-, tiehankkeiden rahoittamista, talousrakennusten rakentamista, sekä irtaimiston rahoitusta. Nykylainsäädännön mukaisena jatkettaisiin paliskuntien esteaitojen, merkintäaitojen, erotusaitojen, syöttöaitojen sekä irtaimiston hankintojen tukemista.

Muutoksia nykyisiin tukikohteisiin esitetään yksityisten elinkeinoharjoittajien osalta porokarjojen ja lisäporojen hankintoihin, moottorikelkan ja mönkijän hankintoihin sekä asuinrakennusten ja työmaa-asuntojen rakentamiseen. Paliskuntien investointien osalta muutoksia esitetään laidunaitojen, työaitojen, viljelysten suojaaitojen, vesi-, viemärointi-, sähköistys- ja tiehankkeiden sekä teurastamoiden peruskorjaamisten ja työmaa-asuntojen rakentamisten rahoitukseen.

Tuen saajat ja tuen kohdentaminen

Tuen saajiksi työryhmä esittää luonnollisia henkilöitä. Lisäksi tukea voidaan myöntää tutkimushankkeisiin yksityis- ja julkisoikeudellisille yhteisöille.

Työryhmän näkemyksen mukaan investointitukien myöntämisessä lähtökohtana tulisi olla päätoimisten elinkeinoharjoittajien sekä paliskuntien investointien tukeminen.

Uudistettavaa lainsäädäntöä sovellettaisiin pääosin nykyisen lainsäädännön mukaisesti edelleen porotalouteen ja muihin luontaiselinkeinoihin.

Porotalouden osalta tukikelpoisuuden alarajana olisi 80 eloporoa. Alle 40 v. osalta olisi mahdollista soveltaa alarajana moottorikelkka- ja mönkijäinvestoinneissa sekä lisäporojen hankinnassa 50 eloporoa, minkä lisäksi häneltä edellytettäisiin vähintään 60 paliskunnan lukuun tehtyä työpäivää, mikä vastaisi puuttuvaa 30 eloporoa.

Luontaiselinkeinoharjoittajan katsottaisiin saavan pääasiallisen toimeentulon luontaiselinkeinoista, jos kokonaistulo harjoitetuista luontaiselinkeinoista on vähintään 8 500 euroa vuodessa.

Tukikohteiden ja –tasojen eriyttäminen

Työryhmä esittää tukitasoja eriytettäväksi moottorikelkkojen ja mönkijöiden sekä porojen hankinnan tukemisen osalta hakijan iän ja poromäärän tai työpäivien perusteella.

Toimeenpano alueellisesti

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain toimeenpanon osalta työryhmä esittää, että kaikki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaiset hakemukset käsiteltäisiin jatkossa Lapin TE- keskuksessa.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen hanke-, yritys- ja tutkimusrahoitus

Työryhmä esittää, että porotaloutta ja luontaiselinkeinoja koskevien maaseudun kehittämishankkeiden ja yrityshankkeiden rahoittaminen tapahtuisi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten tukien kautta.

Maatilatalouden kehittämisrahastosta (Makera) rahoitettavaa tutkimusta koskevat säädökset työryhmä näkee tarpeelliseksi säilyttää edelleen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa.

Vapaaehtoiset velkajärjestelyt

Vapaaehtoista velkajärjestelyä työryhmä esittää edelleen jatkettavaksi. Työryhmän näkemyksen mukaan vapaaehtoisella velkajärjestelyllä on saavutettu sen olemassa oloajan myönteisiä tuloksia, joten työryhmä pitää tärkeänä jatkaa sitä.

1.3. Uudet ja muutettavat tukikohteet

Tukikohteiden osalta työryhmä esittää nuorten, alle 40 v. henkilöiden tukemiseen kahta merkittävää uudistusta. Ensimmäinen uudistus koskettaisi niitä nuoria porotalouden harjoittajia, joilla eloporomäärä on alle 80 eloporoa. Toisena uudistuksena työryhmä esittää nuorten elinkeinonharjoittajien lisäporojen hankintojen tukemista avustuksella.

Nuoria kannustavana toimenpiteenä työryhmä esittää investointituen myöntämistä moottorikelkan ja mönkijän hankintaan myös sellaisille henkilöille, joilla on vähintään 50 eloporoa siten, että puuttuvat 30 eloporoa henkilö voisi korvata paliskunnalle tekemillään työpäivillä (yksi eloporo vastaisi 2 työpäivää).

Työryhmä esittää, että moottorikelkan hankintaan olisi mahdollista myöntää avustusta enintään kerran 3 vuodessa. Tuki olisi 30 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista niille henkilöille, jotka tekevät vähintään 45 paliskunnan hallituksen hyväksymää moottorikelkkatyöpäivää ja 20 prosenttia niille henkilöille, joilla edellä mainittu työpäivämäärä ei täyty.

Työryhmä esittää myös, että mönkijän hankintaan olisi mahdollista myöntää avustusta enintään kerran 4 vuodessa. Tuki olisi 30 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista niille henkilöille, jotka tekevät vähintään 30 paliskunnan hallituksen hyväksymää mönkijätyöpäivää ja 20 prosenttia niille henkilöille, joilla edellä mainittu työpäivämäärä ei täyty.

Työryhmä esittää, että nuorten porotalousyrittäjien lisäporojen hankintaa tuettaisiin valtionlainoituksen lisäksi avustuksella. Avustusta myönnettäisiin vähintään 50 eloporon omistajalle, jonka tarkoituksena on lisätä porojen määrää päätoimisuutta osoittavaan 80 eloporoon. Avustusta voisi saada enintään 80 eloporoon asti. Puuttuvat porot tulisi korvata paliskunnalle tehtävillä työpäivillä.

Luontaiselinkeinoalueen (sisältää kokonaisuudessaan Saamelaisten koti-seutualueen) osalta työryhmä esittää kaksi merkittävää muutosta nykyiseen rahoituslakiin nähden:

Uutena tukimuotona työryhmä esittää, että luontaiselinkeinoalueella porotalouden ja luontaiselinkeinojen työmaa-asuntojen rakentamiseen ja peruskorjaamiseen olisi mahdollista myöntää valtion lainaa 60 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Työryhmä esittää myös, että peruskorjattavien työmaa-asuntojen osalta olisi valtion lainan lisäksi mahdollisuus myöntää myös avustusta enintään 20 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.

Työryhmä esittää myös, että luontaiselinkeinoalueella peruskorjattavien sekä laajennettavien asuntojen rakentamiseen olisi mahdollista myöntää valtion lainan (60 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista) lisäksi avustusta 20 prosenttia.

Paliskuntien investointien tukemiseen työryhmä esittää uutena tukimuotona paliskuntien poronhoitoon tarvittavien aitojen kunnossapitotoimenpiteiden tukemista.

1.4. Muut ehdotukset

Ns. korvaavien toimenpiteiden osalta työryhmä esittää, että tukihakemuksen jättämisen jälkeen olisi heti mahdollista aloittaa hanke (esimerkkinä viljelysten suoja-aidan rakentaminen porojen viljelyksille aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi) ennen lopullisen päätöksen saamista hakemukseen.

Valintamenettelyä sovellettaisiin yksityisten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien investointitukihakemusten käsittelyssä. Investointikohteiden mukaan valintaan liittyvät tekijät olisivat kuitenkin toisistaan poikkeavia. Lähtökohtana työryhmän näkemyksen mukaan tulee olla se, että pienempien investointikohteiden osalta valintamenettelyn tulisi olla mahdollisimman yksinkertainen ja valintaan vaikuttavia tekijöitä mahdollisimman vähän.

1.5. Jatkovalmistelu

Työryhmä on selvittänyt myös ns. ennalta arvaamattomien, elinkeinosta riippumattomien tilanteiden aiheuttamien menetysten korvaamiseen liittyviä tukimuotoja. Työryhmä pitää tärkeänä, että porojen hätäruokintaan liittyvä tukeminen mahdollistetaan tämän lainsäädännön ohella valmisteltavan erillisen lainsäädännön perusteella. Hätäruokinnan lisäksi erilliseen lakiin voitaisiin sisällyttää mm. erilaisten kasvustoa tuhoavien hyönteisten ja -tautien sekä laskeumien aiheuttamien haittojen aiheuttamien menetysten korvaaminen.

Työryhmä on selvittänyt mm. Saamelaiskäräjien; Suomen porosaamelaisten ja Luontaiselinkeinoliiton esittämää mahdollisuutta ns. paimennustuen myöntämisen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain perusteella. Tehtyjen selvitysten perusteella paimennustukea ei kuitenkaan toimintatukena ole mahdollista myöntää rahoituslain nojalla. Työryhmä on kuitenkin esityksissä ottanut huomioon porojen paimentamista ja vapaata laiduntamista tukevia, aikaisemmin käytössä olleita, ja myös uusia tukikohteita siten, että näiden tukikohteiden tukitasoja on korotettu. Työryhmä on esittämässä paliskuntien laidun- ja työaitojen tukitasojen korottamista, porotalouden ja luontaiselinkeinojen työmaa-asuntojen tukemista sekä moottorikelkan ja maastonelikon (mönkijän) tukitasojen korottamista. Työryhmän esitykset tukevat näin myös saamelaiskulttuuriin kuuluvien perinteisten elinkeinojen asemaa.

Selvitetään kauppakunnostuksen ja elintarvikelainsäädännön suhde.

Työryhmän esitykset uusista (suluissa) tukimuodoista ja – tasoista (kaikista tukimuodoista taulukko loppuraportin liitteenä)

Yksityiset poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajat

Tukikohde	lainan ja avustuksen yhteismäärä enintään - % L= luontaiselinkeinoalue	nykyinen avustus- % (suluissa uusi) L= luontaiselinkeinoalue	nykyinen enimmäistukitaso - % (suluissa uusi)
Asuntorahoitus			
- uudet ja perusk.	80	0	50
- peruskorjaukset	60	(20) L	50
- uudet	70	(10) L	50
Porotalouden ja luontaiselinkeinojen työmaa-asunnot			
- uudet	60 L	0	20
- peruskorjaukset	60 L	(20) L	(35)
Kauppakunnostukseen tarkoitetut varastot ja säilytystilat *)	20	(20)	(20)
Porokarjojen ja lisäporojen hankinnat			
– yli 40-vuotiaat	60	0	20
– alle 40-vuotiaat	60	(20) **)	(40)
Moottorikelkka			
- alle 45 työpäivää		20	20
- yli 45 työpäivää		(30)	(30)
Mönkijä			
- alle 30 työpäivää		20	20
- yli 30 työpäivää		(30)	(30)

*) sisältää poro- ja luontaiselinkeino-talouden suoramyynnin varastot

***) 80 eloporoon asti, jonka jälkeen pelkkä valtionlaina

Paliskunnat

Tukikohde	Nykyisen avustuksen enimmäismäärä - % (suluissa uusi)
Poronhoidossa tarvittavat aidat	
työaidat	60 (70)
laidunaidat	60 (70)
viljelysten suoja-aidat	60 (70)
Aitojen kunnossapitotoimenpiteet	Erillinen määräraha (100 000 euroa), jota käytettäisiin aitojen kunnossapitotoimenpiteiden työ- ja materiaalikustannusten tukemiseen.

Taulukko 1. Uudet tukimuodot ja tukitasot

2. POROTALOUDEN JA LUONTAISLINKEINOJEN RAKENNETUKI-LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

2.1. Yleisperustelut

2.1.1. Johdanto

Porotaloutta ja luontaiselinkeinoja harjoitetaan Suomen pohjoisosissa. Porotalouden harjoittamisen rahoituskysymyksiä ratkaisemiseksi on säädetty porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki 1 päivänä syyskuuta 2000 (45/2000). Huomattavin osa luontaiselinkeinon harjoittajista saa pääasiallisen toimeentulonsa poronhoidosta. Siten porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki sääntelee lähinnä porotalouden harjoittamista. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla on rahoitettu vain yksittäisiä luontaiselinkeinoharjoittajien investointeja.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslainsäädäntö on muodostanut kokonaisuuden, jossa on mukana ollut myös Euroopan yhteisön osittain rahoittamaa tukea. Käytännössä kuitenkin Euroopan yhteisön osa rahoittamaa tukea on käytetty nuorten porotalousyrittäjien aloittamistukeen.

2.2. Kansallinen lainsäädäntö

2.2.1. Lainsäädännön kehittyminen

2.2.1.1. Porotilalaki

Perinteisesti porotalouden harjoittaminen ei ole edellyttänyt maan omistamista. Porotalouden harjoittajat paimensivat porokarjaansa ja asuivat varsin vaatimattomasti. Erityisesti porotalouden harjoittajien asuinolojen parantamiseksi säädettiin vuonna 1969 ja sittemmin vuonna 1974 muutettu porotilalaki (590/1969, muut. 351/1974). Lain mukaiset toimenpiteet mahdollistivat porotalouden harjoittajien toimeentulon ja asunto-olosuhteiden parantamisen. Näistä toimenpiteistä pääsivät osallisiksi sellaiset porotalouden harjoittajat, jotka saivat pääasiallisen tai olennaisen osan toimeentulostaan poronhoidosta. Alueellisesti porotilalain soveltamisala oli rajattu siten, että etuuksia voitiin myöntää poronhoitolain (848/1990) 1 §:ssä tarkoitetulla poronhoitoalueella asuvalle henkilölle. Tuen saamisen yleisenä edellytyksenä oli, että tuen myöntämistä on pidetty yhteiskunnallisesti tarkoituksenmukaisena ja että tuen hakija oli taloudellisen asemansa puolesta tuen tarpeessa.

Porotiloja on perustettu kaikkiaan 589 kappaletta. Maata käytettiin porotilalain tarkoituksiin yhteensä 53 870 ha. Porotilalain mukainen tila voi sisältää tonttimaan, enintään neljä muunneltua peltohehtaaria maatalousmaata sekä metsäalueen, jonka vuotuinen tuotto oli enintään 60—75 kiintokuutiometriä sijainnista riippuen. Puuttuva metsämaa voitiin korvata osuudella yhteismetsään. Tämän vuoksi suuri osa porotalouden harjoittajista omistaa nykyisin porojensa lisäksi myös maata.

Taulukko 2. Perustetut porotilat

Alue	Porotilat	Prosenttia
Saamelaisten kotiseutualue	288	49
Erytynen poronhoitoalue	127	21 (ei sisälly saamelaisalue)
Muu poronhoitoalue	<u>174</u>	<u>30</u>
Yhteensä	589	100

Porotilalakia täytäntöön pantaessa on voitu todeta, että poronhoidosta elinkeinonsa hankkivat elinkeinonharjoittajat saavat lisäansioita paitsi maataloudesta myös metsästyksestä, kalastuksesta, keräilytaloudesta sekä matkamuistojen valmistuksesta ja myynnistä. Ottaen huomioon luontaiselinkeinojen merkityksen paikallisen väestön toimeentulolle ja työllisyydelle oli tarpeen pyrkiä parantamaan pohjoisten alueiden luontaiselinkeinojen harjoittajien elinolosuhteita erityistoimenpitein. Tämä katsottiin erityisen välttämättömäksi sellaisten luontaiselinkeinojen harjoittajien osalta, jotka eivät voineet saada tukea maatilalain (188/1977) tai maankäyttölain (353/1958) taikka porotilalain nojalla. Maatilalaki on sittemmin kumottu maaseutuelinkeinolailla (1295/1990) ja tämä myöhemmin maaseutuelinkeinojen rahoituslailla (329/1999), porotilalaki taas 1 päivänä maaliskuuta 1990 voimaan tulleella porotalouslailla (161/1990). Pyrkimyksenä olikin luoda myös luontaiselinkeinojen harjoittamisen peruslähtökohdat mahdollisimman laajasti kattava tukijärjestelmä alueille, joilla kyseisten elinkeinojen merkitys on huomattava. Tätä tarkoitusta varten vuonna 1984 säädettiin luontaiselinkeinolaki (610/1984) täydentämään porotilalakia.

2.2.1.2. Luontaiselinkeinolaki

Luontaiselinkeinolain tarkoituksena oli kohdistaa tukitoimenpiteet jo pääasiallisesti toimeentulonsa luontaiselinkeinoista saaviin henkilöihin. Ennestään maata omistamattomille tukemiskelpoisille luontaiselinkeinojenharjoittajille voitiin maatalouden kehittämisrahaston hallinnassa olevista maista myydä tonttimaata ja lisäaluetta elinkeinotoiminnan harjoittamista varten antamalla suurin osa kauppahinnasta velaksi pitkällä maksuajalla. Luontaiselinkeinolain nojalla oli myös mahdollista tukea luontaiselinkeinoalueella Lapin alueen pohjoisimmassa osassa rahoittamalla luontaiselinkeinoissa tarvittavia investointeja sekä asuinrakennusten rakentamista ja luontaiselinkeinotilan hankintaa.

Lakia sovellettiin Enontekiön, Inarin, Utsjoen ja Savukosken kunnissa sekä Muonion, Kittilän, Sodankylän ja Sallan kuntien pohjoisosissa.

Luontaiselinkeinolaissa tarkoitettuja luontaiselinkeinoja olivat muun muassa pienimuotoinen maatalous, marjastus ja metsästys, kalastus ja porotalous sekä luontaiselinkeinojen yhteydessä harjoitettu pienimuotoinen yritystoiminta. Tukemiskeinoina voitiin luovuttaa maata, osuuksia ja oikeuksia sekä myöntää luottoa ja avustuksia. Tuen saajan oli saatava pääasiallinen toimeentulonsa poro- ja/tai luontaiseläinlaidasta ja hänen oli iältään, taloudelliselta asemaltaan, olosuhteiltaan sekä henkilökohtaisilta

ominaisuuksiltaan oltava sellainen, että hänen tukemistaan oli pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Vuosina 1985—1993 luontaiselinkeinolain mukaisia maansaantihakemuksia jätettiin 684 kappaletta ja niistä hyväksyttiin 385 hakemusta. Maansaajaksi hyväksytyistä hakijoista oli saamelaisia kolmannes. Tämä oli enemmän kuin heidän suhteellinen osuutensa kaikista maata hakeneista. Maankäyttötoimenpitein luontaiselinkeinotiloja on muodostettu 113 tilaa, 156 lisäaluetta ja 8 muuta aluetta. Yhteensä on siten myyty 277 aluetta, joihin on käytetty maata yhteensä 6 133,37 ha.

Luontaiselinkeinon harjoittajille myytyjen metsälisäalueiden pinta-alat ovat olleet keskimäärin 25 hehtaaria ja puustoa on ollut keskimäärin 1 500 kuutiometriä. Puuntuotto 1 prosentin kasvun mukaan laskien oli 15 kuutiometriä vuodessa ja eteläisimmillä alueilla 2 prosenttia eli 30 kuutiometriä vuodessa. Näiden tunnuslukujen valossa on todettavissa, että lisäalueilla ei ole varsinaista metsätaloudellista merkitystä. Hakkuukertymien hyödyntäminen antaa mahdollisuuden pienimuotoiseen rakennus- ja tarvepuukäyttöön.

Luontaiselinkeinolain mukaan tuetuista tilallisista noin 70 prosenttia on ollut porotalouden harjoittajia: 42,8 prosenttia on ilmoittanut saavansa siitä pääasiallisen toimeentulonsa ja 27,9 prosenttia harjoittavansa sitä sivuelinkeinona. Luontaiselinkeinotilansa rakentaneista on 149 ilmoittanut harjoittavansa kalastusta ja heistä 31 on ilmoittanut saavansa siitä pääasiallisen toimeentulonsa. He kalastavat pääosin Inarijärvellä tai Lokan ja Porttipahdan tekojärvillä.

2.2.1.3. Porotalouslaki

Porotilalain mukaisten tilojen muodostaminen saatiin pääosiltaan päätökseen vuonna 1989, jonka jälkeen porotilalain säännöksillä ei tilojen perustamisen tai rahoituksen kannalta ollut käytännön merkitystä. Porotilalain lisäksi porotaloutta tuettiin osana luontaiselinkeinolain mukaisia tukitoimenpiteitä. Näitä olivat lähinnä asumiseen ja luontaiselinkeinojen harjoittamiseen liittyvät maankäyttö-, lainoitus- ja avustustoimenpiteet. Luontaiselinkeinolain soveltamisala oli alueellisesti porotilalain soveltamisalaa suppeampi. Luontaiselinkeinolain mukaisia toimenpiteitä ei kuitenkaan saanut kohdistaa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta sellaisen porotilalaissa tarkoitettuun porotilaan, jota varten oli myönnetty porotilalaissa tarkoitettua rakennus- tai lisärakennuspalkkiota, omistajan tai haltijan hyväksi. Porotilalain mukaisia etuuksia tuli hakea tietyssä määräajassa, kun taas luontaiselinkeinolain mukainen tuki ei ollut hakuaikeihin sidottua. Porotilalain lisäksi porotaloutta voitiin tukea myös maatilalain nojalla silloin, kun porotaloutta harjoitettiin varsinaisen maatalouden ohella. Porotalouden kuuluminen usean lain piiriin ja säännösten eriytyminen aiheuttivat sekaannusta. Porotilalain mukaisesti perustettujen porotilojen jatkorahoitustarve purkautui osittain, kun porotilalain kumonnut porotalouslaki säädettiin. Laki tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1990. Siinä yhdistettiin samaan lakiin porotiloja ja paliskuntien tukemista koskevat säännökset. Tällä tavoin voitiin paremmin huomioida tukitoimenpiteitä kohdistettaessa porotalouselinkeino kokonaisuutena.

Porotalouslain tarkoituksena oli porotaloutta harjoittavien elinkeinon harjoittajien toimeentulomahdollisuuksien ja elinolosuhteiden parantaminen ja paliskuntien toiminnan tukeminen luovuttamalla maata, osuuksia ja etuuksia sekä myöntämällä avustuksia ja lainoja tai muita etuuksia. Yksityisen poronmistajan lisäksi laki sisälsi säännökset paliskuntien tukemisesta. Porotalouslain säännökset eivät sallineet pienyritys- ja jatkojalostushankkeiden rahoittamista, vaan ainoastaan peruselinkeinon, poronhoidon ja asumisen tukemisen.

Tarpeellisia tukitoimenpiteitä porotaloutta harjoittavan henkilön kannalta olivat asumiseen ja porotalouselinkeinojen harjoittamiseen liittyvät maankäyttö-, lainoitus- ja avustustoimenpiteet. Alue, jolla porotaloutta harjoitettavia elinkeinonharjoittajia ja paliskuntia koskevia erityistoimenpiteitä suoritettiin, käsitti poronhoitolain mukaisen poronhoitoalueen. Tämä alue on maantieteellisesti huomattavasti laajempi kuin luontaiselinkeinolain soveltamisalue. Tukemisen edellytyksenä oli, että henkilö oli perehtynyt ja kykenevä harjoittamaan porotalousammattia. Lisäksi edellytettiin, että henkilö asui poronhoitoalueella joko porotaloustilalla tai sellaisella etäisyydellä siitä, että porotalouden harjoittaminen on tarkoituksenmukaista tilalta käsin.

Tukitoimenpiteet kohdistettiin pääasiallisesti toimeentulonsa porotaloudesta saaviin tuen tarpeessa oleviin hakijoihin. Porotalousasetuksen (494/1991) 1 §:n mukaan henkilön voitiin katsoa saavan pääasiallisen toimeentulonsa porotaloudesta, jos hän omisti vähintään 56 poroa. Tavoitteena oli ollut, ettei toimenpiteitä kohdisteta henkilöihin, joiden omat tai puolison tulot muusta kuin porotalousammattista ovat niin huomattavat, ettei heidän tukemistaan nimenomaan porotalousammattin harjoittajina voida pitää perusteltuna.

Maata on luovutettu porotaloustiloihin lisäalueiksi sekä muuksi porotalouden kannalta tarpeelliseksi alueeksi. Lisäaluetta voitiin myöntää niin paljon, että hakijan metsän vuotuinen tuotto oli enintään 150 kiintokuutiometriä kestävää hakkuumäärää soveltaen. Muitakaan lain tarjoamia etuuksia ei voitu myöntää tätä suuremmalle tilalle. Porotaloustilalle voitiin valtion avustuksella tai lainalla rahoittaa asuin- tai talousrakennuksen rakentamista ja tukitoimenpiteiden piiriin kuuluvat myös vesihuolto ja teiden rakentaminen.

Suomen liityttyä Euroopan unioniin porotalouslaki ja luontaiselinkeinolaki sopeutettiin vuoden 1995 alusta laeilla 1304/1994 ja 1306/1994 EY:n valtioneuvoston päätöksiin.

2.2.1.4. Laki maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä

Porotalouden investointeja oli lisäksi mahdollista tukea yhteisön osaksi rahoittamina maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994) nojalla. Laissa säädettiin yksinomaan EU-osarahoitteisista toimenpiteistä. Tukitoimiin kuuluivat muun muassa investoinnit, nuorten viljelijöiden aloitustuki ja kehittämishankkeet. Lain soveltaminen yksittäisiin toimenpiteisiin jäi vähäiseksi, mutta sen avulla oli mahdollista käynnistää porotaloutta kehittävä hanketoiminta. Laki mahdollisti EU:n tavoite 6 – ohjelman rakennerahastovarojen käytön porotalouteen.

2.2.1.5. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki kehittyi lainsäädännöstä, jonka pääasiallinen tarkoitus alun perin oli parantaa porotalouden harjoittajien asuinoloja.

Porotalouslaki ja luontaiselinkeinolaki yhdistettiin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslailla (45/2000), joka pääosin tuli voimaan 1. päivänä syyskuuta 2000. Laki noudattaa rakenteeltaan ja tukikohteiltaan suurelta osin vastaavaa maatalouden rakennetukitoimenpiteitä ja maaseudun yritystoiminnan tukemista koskevaa maaseutuelinkeinojen rahoituslakia (329/1999). Viimeksi mainittu laki on uusittu siten, että siihen sisältyviä toimenpiteitä on jo siirretty maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista annettuun lakiin (532/2006), maaseudun kehittämisen tukemisesta annettuun lakiin (1443/2006), jäljempänä maaseudun kehittämislaki, ja maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annettuun lakiin (1440/2006). Lisäksi maatilojen investointituki ja nuorten

viljelijöiden aloitustuki, on siirretty maatalouden rakennetuista annettuun lakiin (1476/2007).

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) nojalla on ollut mahdollista tukea sekä EY:n osaksi rahoittamin varoin että kokonaan kansallisin varoin porotalouden ja luontaiselinkeinojen harjoittajien tuotannollisia investointeja ja elinkeinonharjoittamisen aloittamista tilan hankinnan yhteydessä sekä maanhankintaa ja asuntorakentamista.

Lisäksi lain nojalla on mahdollista tukea porotaloutta ja luontaiselinkeinoja koskevia kehittämis- ja tutkimushankkeita.

Lakia muutettiin EU:n rahastokauden vaihtumisen johdosta lailla (54/2008). Alkuaan laki mahdollisti EU:n tavoite 1- ohjelman rakennerahastovarojen käytön porotalouteen. Muutoksen jälkeen samaan tarkoitukseen on mahdollista käyttää EU:n Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman maaseuturahaston varoja.

3. EU -ohjelmat

3.1. Pohjois-Suomen tavoite 6- ohjelma (1995 – 1999)

Suomen tavoite 6 – ohjelman yleistavoitteet olivat alueen työttömyyden vähentäminen, alueen bruttokansantuotteen eron pienentäminen kansalliseen keskiarvoon verrattuna, uusien työpaikkojen luominen sekä naisten ja nuorten työpaikkojen lisääminen.

Tavoite 6 – ohjelman maa-, metsä ja kalataloutta sekä maaseudun kehittämistä ja ympäristöä koskeva toimintalinja jakautui toimenpidekokonaisuuksiin, joista osaa rahoitettiin Euroopan Unionin osa rahoittamalla tukijärjestelmillä. Näitä olivat mm. nuorten viljelijöiden aloittamistuet ja maatalouden investointituet, jalostuksen ja markkinoinnin tuet sekä maaseudun kehittämistuet.

Porotalouden osalta merkittävimmät EU – osarahoitteiset (EMOTR) tuet kohdistuivat maaseudun kehittämistoimenpiteisiin ja tilanpidon aloittamiseen liittyvään aloittamistukeen.

3.2. Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelma (2000 – 2006)

Tavoite 1 -ohjelmien ensisijaisena tavoitteena oli eri alueiden sekä kaupunkien ja maaseutujen välisten erojen tasoittaminen.

Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelmaan sisältyviin maatalouden rakennetukiin on vuosina 2000—2006 sisältynyt myös porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisista toimenpiteistä nuorten viljelijöiden aloitustuki ja osa investointituista, jotka on voitu osa rahoittaa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta eli yhdestä EY:n neljästä rakennerahastosta.

Niihin on ohjelmien ja varojen hallinnoinnin osalta sovellettu rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 1260/1999 ja sen nojalla annettuja komission asetuksia. Maatalouden rakennetukitoimenpiteiden sisällöstä puolestaan on säädetty Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta

annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1257/1999, jäljempänä EY:n maaseudun kehittämisasetus.

EY:n osaksi rahoittamina on tuettu tavoite 1 – ohjelmasta nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista. EY:n osaksi rahoittamina on tuettu myös porotalouden ja luontaiselinkeinojen kehittämishankkeita. Sen sijaan porotalouden ja luontaiselinkeinojen investointien tuki, maanhankinnan tuki ja asuntorakentamisen tuki samoin kuin tutkimusten tuki on rahoitettu kokonaan kansallisesti.

3.3. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007- 2013.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa on neljä toimintalinjaa. Toimintalinja 1 keskittyy kilpailukyvyyn lisäämiseen. Tähän pyritään kartuttamalla viljelijöiden ja muiden maaseudun asukkaiden osaamista ja aineellista pääomaa. Toimintalinja 2:n tavoitteena on tukea ympäristöystävällistä ja kestäväää maataloutta. Linja sisältää maatalouden ympäristötuet ja luonnonhaittakorvaukset, ei-tuotannolliset investoinnit sekä eläinten hyvinvoinnin edistämisen. Toimintalinja 3 keskittyy maaseudun viihtyvyyden ja hyvinvoinnin kasvattamiseen lisäämällä työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä panostamalla peruspalveluihin ja kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluihin. Toimintalinja 4 sisältää Leader-toimintatavan, joka on ohjelmakaudella 2007 - 2013 käytössä koko maassa. Toimintatapa perustuu maaseudun asukkaiden omaan aloitteellisuuteen ja se synnyttää paikallisiin oloihin sopivia ratkaisuja. Leader- toimintatapaa toteutetaan paikallisten toimintaryhmien kautta ja sitä voidaan soveltaa ohjelman jokaisella toimintalinjalla.

EU-osarahoitteisen ohjelman kautta tapahtuva maaseudun kehittäminen rahoitetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) ja kansallisin varoin. Ohjelmassa on käytettävissä julkisia varoja vuosille 2007-2013 yhteensä 6 626 miljoonaa euroa, josta 31 prosenttia on peräisin maaseuturahastosta. Toimintalinjalla 1 on nuoren viljelijän aloitustukeen osoitettu 160 milj. euroa, josta 45 % on EU:n rahoitusosuutta. Yksityistä rahoitusta ohjelmaan sitoutuu arviolta 782 milj. euroa. Yksityistä rahoitusta kertyy yritysten investointien omarahoitusosuudesta sekä paikallisten hankkeiden talkootyöstä.

TE- keskusten kautta voidaan rahoittaa elinkeinojen kehittämishankkeita, yleisiä kehittämishankkeita, koulutushankkeita sekä yleishyödyllisiä investointeja. Elinkeinojen kehittämishankkeilla parannetaan elinkeinotoiminnan yleisiä edellytyksiä ja tuetaan maaseudun palveluiden suunnittelua, kehittämistä ja toteuttamista. Koulutushankkeilla edistetään maa- ja metsätalousyrittäjien, elintarvikealan sekä muiden maaseudulla toimivien yrittäjien ja asukkaiden ammatillista osaamista. Alkutuotantotiloille suunnatuissa koulutushankkeissa voidaan osa koulutuksesta toteuttaa tiloilla.

Yleishyödyllisinä investointihankkeina voidaan rahoittaa kyläyhteisön käytössä olevien rakennusten korjaamista, vähäisiä tie- ja vesihuoltohankkeita, kylien maisemanhoitosuunnitelmia tai esimerkiksi maaseudun ympäristö- ja kulttuurikohteiden kunnostusta. Tuki voidaan myöntää myös kunnalle tai kuntayhtymälle, jos kunnan osuus julkisesta rahoituksesta on vähintään 30 %.

Uutena hankemuotona voidaan rahoittaa toimintaryhmien kautta myös ns. koordinointi-hankkeita, joissa kerätään yhteen isompi joukko pienehköjä kehittämis- tai investointi-hankkeita ja näin helpotetaan pienten kylätoimijoiden hankkeiden hallinnointityötä.

Tuensaajina kehittämishankkeissa voivat olla yksityisoikeudelliset tai julkisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt, kuten koulutus- ja neuvontaorganisaatiot, rekisteröidyt yhdistykset, kunnat ja kehittämissyhtiöt.

Hankkeiden rahoitus koostuu julkisesta eli EU:n, valtion ja kuntien rahoituksesta sekä yksityisestä rahoituksesta. Kehittämishankkeiden julkisen tuen enimmäismäärä on pääsääntöisesti edelleen 90 %, kuten edellisellä ohjelmakaudellakin. Joissakin tapauksissa tuki voi kattaa kehittämishankkeen kustannukset kokonaan. Tällaisia voivat olla vähintään kahden eri TE- keskuksen tai vähintään kahden toimintaryhmän väliset hankkeiden esiselvitykset, toteutettavuustutkimukset tai hankkeiden toteutukset sekä kansainväliset hankkeet. Lisäksi hankkeet, joiden tarkoituksena on selvittää, arvioida tai kehittää yritys-toiminnan yleisiä toimiala- ja tuotantosuo-ntakohtaisia edellytyksiä, voidaan rahoittaa 100 % tuella. Täysimääräinen tuki voidaan myöntää myös julkiseen tiedonvälitykseen liittyviin koulutushankkeisiin. Muihin hankkeisiin vaaditaan pääsääntöisesti myös kuntarahoitusta ja yksityisrahoitusta.

Maaseudulla toimivat mikroyritykset voivat hakea yritystukea yritystoiminnan aloittamisesta, laajentamisesta, kehittämisestä sekä ensimmäisten työntekijöiden palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Yrityksen investointituen piiriin kuuluvat myös elintarvikkeiden ensiasteen jalostusta harjoittavat pk-yritykset.

4. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitus

4.1. Maaseutuelinkeinojen rahoituslain mukainen rahoitus

Maaseudun kehittämistoimenpiteet perustuivat neuvoston asetukseen (EY) N:o 1257/1999 Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta. Sanottua yhteisön asetusta täydentävät kansalliset lait joita ovat mm. maaseutuelinkeinojen rahoituslaki ja porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki. Viimeksi mainittua lakia ei kuitenkaan ole käytetty rahoitusperusteena.

Maaseutuelinkeinojen rahoituslain mukainen rahoitus (poro- ja luontaiselinkeinoihin liittyvät maaseudun kehittämishankkeet)

Lapin TE- keskuksen maaseutuosasto on myöntänyt tukea EMOTR- osarahoitteisille maaseudun kehittämishankkeille ohjelmakaudella 2000 – 2006 (1-ohjelma) tukea seuraavasti:

Koulutushankkeet	8 kpl	Tukea myönnetty	1 622 589 euroa
Kehittämishankkeet	22 kpl	Tukea myönnetty	4 255 496 euroa
Toimintaryhmien kautta rahoitetut hankkeet	4 kpl	Tukea myönnetty	335 416 euroa
Yhteensä	34 kpl		6 213 501 euroa

Pienyritystoiminnan rahoitus

Investointi-avustus	250 kpl	Tukea myönnetty	4 895 553 euroa
Käynnistys-avustus	13 kpl	Tukea myönnetty	152 858 euroa
Kehittämisen-avustus	43 kpl	Tukea myönnetty	72 987 euroa

Näistä ensiasteen (Annex I) jalostukseen liittyviä hankkeita rahoitettu (29 kpl) (Tukea myönnetty 922 515 euroa)

Yhteensä 306 kpl 5 121 398 euroa

Kehittämisen- ja koulutushankkeet ovat painottuneet poronlihan jalostuksen ja suoramyynnin kehittämiseen, laadun kehittämiseen, porotilamatkailun kehittämiseen sekä porotalouden ATK-järjestelmien kehittämiseen.

Yritysten investointihankkeet ovat painottuneet erilaisten ohjelmalvelujen tuottamiseen liittyviin investointeihin sekä leikkaamo ja jatkojalostustilainvestointien rahoittamiseen.

Merkittävimmät hankkeiden toteuttajat ovat olleet:

<u>Toteuttaja</u>	<u>Hanke</u>
Paliskuntain yhdistys	Poromatkatkailuyrittäjien koulutushanke
”	Poromatkatkailuyrittäjien koulutushanke 2
”	Poromatkatkailuhanke
”	Poromatkatkailuhanke II
”	Poronlihan menekinedistämishanke
”	Porotalouden laatustrategiahanke
”	Porotalouden laatu järjestelmä -esiselvitys hanke
”	Suomen porotalouden paikkatietojärjestelmän esiselvitys hanke
”	Porogis - data
”	Suomen porotalouden ATK-sovellusten kehittämishanke (Poro-softa)
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä	Ruokamatkalla Lapissa
”	Ammattitaitoa raaka-aineiden jalostamiseen
”	Ammattitaitoa raaka-aineiden jalostamiseen 2-vaihe
”	Yhteistyö-, tuotekehitys- ja koemarkkinointihanke
”	Laatua raaka-aineiden jalostamiseen – Elintarvike- ja poroalan jatkokoulutushanke

Saamelaisalueen koulutuskeskus	Esiselvitys sukupolvenvaihdoksista porotaloudessa, pohjoisessa Lapissa
”	Perinteistä poroa
”	Sisnaa poronahkaa
Saamelaiskäräjät	Saamelaiskäräjien ehkä merkittävin Tavoite 1-ohjelman mukainen maaseudun kehittämishanke oli Saamelaisen elinkeinotoiminnan koordinointi ja kehittämishanke

Yksittäisistä hankkeista todettakoon, että Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnat ovat olleet toteuttamassa hankkeita, joilla poronlihan jatkojalostusta on pyritty kehittämään alueillaan.

Paliskuntain yhdistys ja Rovaniemen koulutuskuntayhtymä ovat yhteistyössä olleet toteuttamassa hankkeita, joilla porotilamatkailua ja poronlihan jatkojalostusta on pyritty kehittämään koko poronhoitoalueella.

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan TE- keskusten alueilla merkittävimmät porotalouteen liittyvät hankkeet ovat olleet:

Koillis-Pohjanmaan ammattioppilaitoksen toteuttamat; 1) Paikallisen lihan jalostaminen hanke ja 2) Teurastuksen sivutuotteiden hyödyntäminen ja paikallisen lihan markkinointihanke, joihin Pohjois-Pohjanmaan TE- keskus on myöntänyt tukea yhteensä 470 213 euroa.

Suomussalmen kunnan toteuttama Kainuun porotalouden kehittämisen esiselvityshanke, ja siihen liittyvä Kainuun Etu Oy:n toteuttama Kainuun porotalouden kehittämishanke, joihin Kainuun TE- keskus on myöntänyt tukea yhteensä 185 448 euroa.

Yrityshankkeiden (Annex I) osalta Pohjois-Pohjanmaan TE- keskus on myöntänyt tukea kolmelle hankkeelle yhteensä 127 127 euroa.

4.2. Kalatalouden rahoitus

Lapin TE- keskuksen alueella on rekisteröity v. 2008 yhteensä 139 henkilöä, joiden kalastuksesta saamat tulot ovat olleet merkittäviä. Näistä merialueella on 72 kalastajaa ja sisävesialueella 67 henkilöä.

Elinkeinotalouden rahoitus on 1-ohjelmakaudella Lapin TE- keskuksen alueella 1,6 milj. euroa, joka on jakautunut ammattikalastuksen tukemiseen sisävesi- ja merialueilla, vesiviljelyyn liittyvien hankkeiden tukemiseen, kalastukseen liittyvien rakenteiden ja kaluston hankintaan.

Elinkeinokalatalouteen liittyviä investointi- ja kehittämishankkeita on rahoitettu ohjelmakaudella 2000- 2006 kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineestä (KOR) ja ohjelmakaudella 2007- 2013 Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR). Toimenpiteiden tärkein tavoite on parantaa elinkeinokalatalouden kannattavuutta ja kilpailukykyä kalavarojen kestävästä käytön periaatteiden mukaisesti. Ohjelmakauden 2007- 2013 tukitoimenpiteitä ohjaa Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma.

4.3. Kolttalain mukainen rahoitus

Petsamosta toisen maailmansodan lopulla siirtynyt kolttaväestö sijoitettiin valtaosaltaan Inarin kuntaan. Koska koltat eivät omistaneet luovutetulla alueella maata, ei heitä voitu asuttaa maahankintalainsäädännön nojalla, vaan heidän asuttamiseksi ja toimeentulon varmistamiseksi tarvittiin erityisiä toimenpiteitä.

Valtioneuvoston tekemillä päätöksillä (v.1946 ja v. 1947) koltat päätettiin sijoittaa asumaan Inarin kunnan itäosiin. Vuonna 1955 säädettiin kolttien asuttamisesta annettu laki (273/1955). Kolttalainsäädäntöä on myöhemmin uudistettu useaan kertaan. Nykyinen ja voimassa oleva lainsäädäntö (Kolttalaki 253/1995) on uudistettu Suomen Euroopan unioniin liittymisen yhteydessä. Nykyisen lainsäädännön tavoitteena on kolttaväestön ja – alueen elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien sekä kolttakulttuurin edistäminen.

Kolttala-alueella poronhoito on edelleen tärkeä elinkeino. Alueella harjoitettavaa porotaloutta tuetaan paliskuntien investointien osalta ja yksittäisten porotalousharjoittajien moottorikelkka ja maastonelikkoinvestointeja osalta porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla.

Kolttalain mukainen rahoitustuki myönnetään samoista Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista kuin porotalouden- ja luontaiselinkeinoharjoittajillekin.

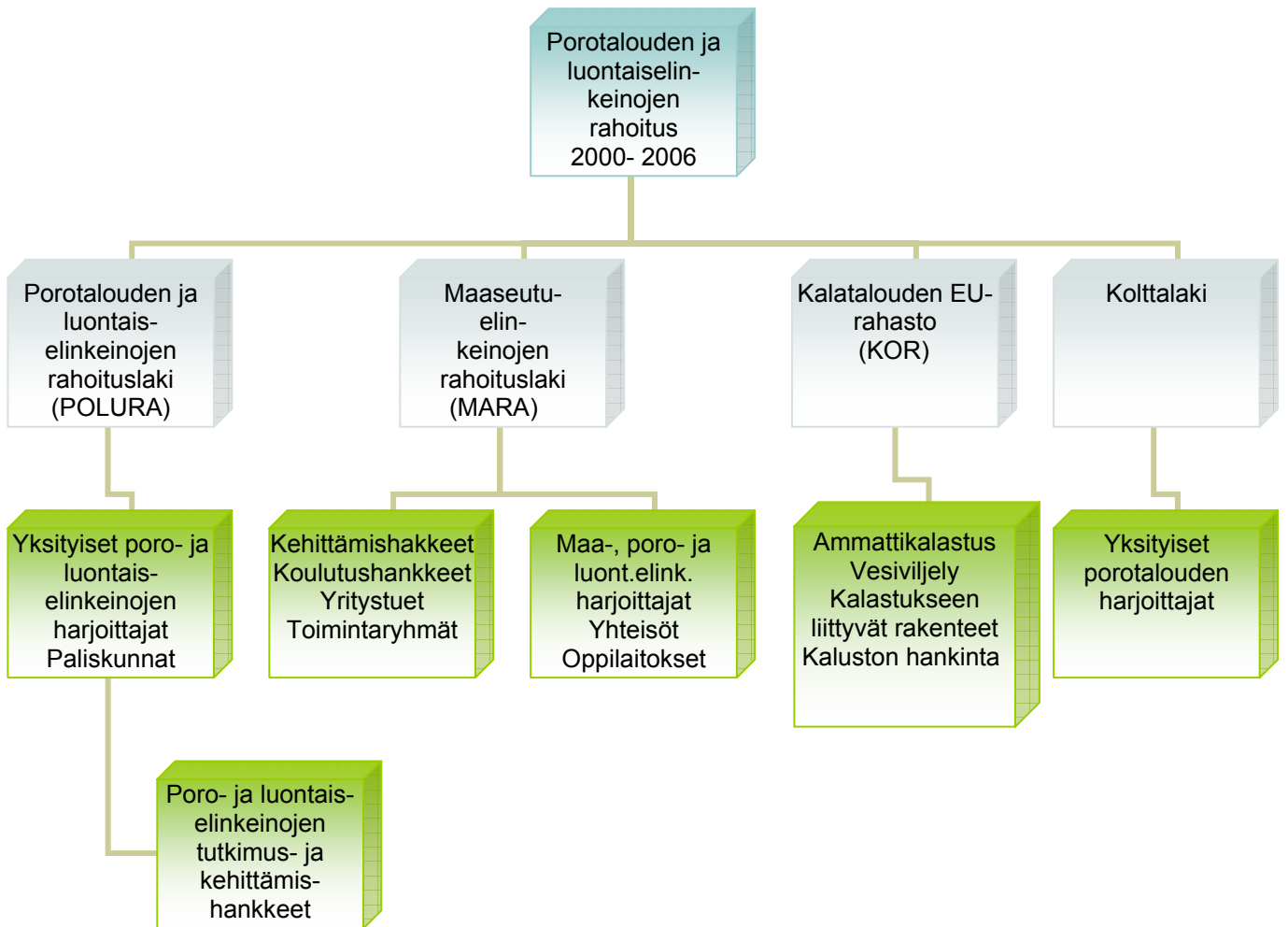
Kolttalain mukainen rahoitus porotalouden harjoittajille 2000 – 2006														
	Porokarjan hankinta				Maanosto		Rakentaminen				Muu Irtaimisto			
	Lainat		Avustukset		Lainat		Lainat		Avustukset		Lainat		Avustukset	
	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa
2000			1	26742			1	7737	1	9 587				0
2001	1	21864	2	21292									1	3 000 *
2002	2	32300	2	30400										0
2003	1	13300	1	10600			1	16000	1	20 000				0
2004									2	27 000				0
2005	1	8 200	1	6 600			1	18100			1	14 700	1	11800
2006							1	9 600	1	12 000				0
Yhteensä	5	75664		95634	0	0	4	51437	5	68 587	1	14 700	2	11800

*Osakeyhtiö

Taulukko 3. Kolttalain mukainen rahoitus porotalouden harjoittajille vuosina 2000 – 2006

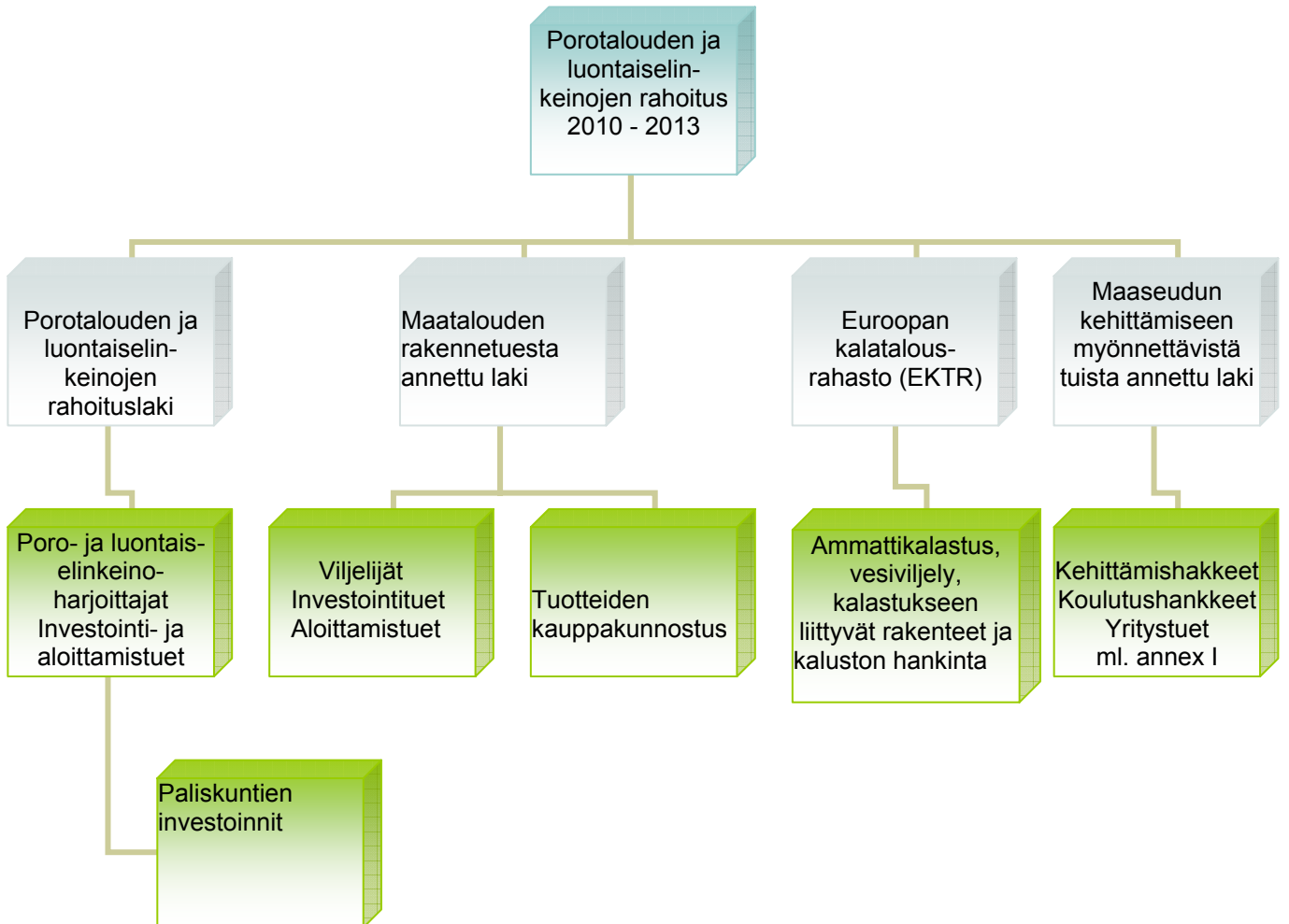
Kuvio 1

Pohjois-Suomen tavoite I-ohjelman mukainen rahoitus

Kuvio 2

Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman mukainen rahoitus

(Huom. Kolttalain perusteella voidaan edelleen rahoittaa koltta-alueella yksityisten porotalousharjoittajien lisäporohankintoja)

4.4. Voimassa oleva kansallinen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukilainsäädäntö

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaista tukea voidaan myöntää yhdelle tai useammalle luonnolliselle henkilölle, yksityis- tai julkisoikeudelliselle yhteisölle sekä säätiölle sekä näille yhteisesti. Eri tuensaaajia koskevat kuitenkin erilaiset säännökset. Tuen myöntämisen edellytyksenä yhteisölle ja säätiölle on, että tukemiskelpoisella henkilöllä tai useammalla tukemiskelpoisella henkilöllä yhdessä on määräysvalta yhteisössä ja säätiössä. Myönnettäessä tukea elinkeinonharjoittajalle edellytyksenä on, että tämä saa pääasiallisen osan toimeentulostaan porotaloudesta tai luontaiselinkeinoista.

Elinkeinolta edellytetään taloudellista elinkelpoisuutta ja tukemisen on edistettävä elinkeinojen toimintaedellytyksiä. Tukea ei myönnetä alle 18-vuotiaalle eikä 65 vuotta täyttäneelle henkilölle. Tukemista on muutenkin voitava pitää lain tavoitteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisena. Arvioitaessa tätä edellytetään, että tuen saaja asuu poronhoitolaissa tarkoitettulla poronhoitoalueella taikka, jos kysymys on luontaiselinkeinojen harjoittamisesta, lain 2 §:n mukaisella luontaiselinkeinoalueella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi säätää, että muusta kuin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa tarkoitettujen elinkeinotoiminnan harjoittamisesta elinkeinon harjoittajan saamat tulot eivät saa olla valtioneuvoston asetuksella vahvistettavaa määrää suuremmat. Samoin edellä mainituista ikärajoista voidaan poiketa valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi säätää valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen ja maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa osoitettujen varojen rajoissa tukijärjestelmien käyttöön ottamisesta ja tarvittaessa soveltamisajasta samoin kuin laissa säädettyä tarkemmin tukimuodoista, tuen myöntämisen perusteista, tukien enimmäismäärästä ja sopimukseen perustuvien tukien yleisistä ehdoista. Tuki voidaan myös eriyttää alueittain.

Tarkemmat säännökset lain soveltamisesta on annettu porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitustuesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (175/2001). Sen mukaan tukea voidaan myöntää porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaista elinkeinotoimintaa harjoittavalle luonnolliselle henkilölle, paliskunnalle, avoimelle yhtiölle, kommandiittiyhtiölle, osakeyhtiölle ja osuuskunnalle. Yhteisössä määräysvalta tulee olla henkilöillä, jotka täyttävät tuen myöntämisen edellytykset.

Edellytyksenä etuuden saamiselle on, että elinkeinonharjoittajalla on tuettavaa elinkeinoa varten hankittu riittävä ammattitaito. Ammattitaito voidaan osoittaa koulutuksella tai sekä vähintään kolmen vuoden työkokemus tuen kohteena olevalta alalta sekä sen kannalta tarkoituksenmukainen vähintään kymmenen opintoviikon koulutuksella, elinkeinotoimintaa käynnistettäessä kuitenkin vähintään kahdenkymmenen opintoviikon koulutus, josta vähintään kymmenen opintoviikkoa käsittää taloudellista koulutusta. Jollei tuotantosuunta muutu eikä kysymys ole tilanpidon aloittamisesta, riittää kolmen vuoden työkokemus.

Asetuksen mukaan elinkeinonharjoittajan voidaan katsoa saavan pääasiallisen toimeentulonsa porotaloudesta, jos elinkeinonharjoittaja omistaa tai, jos kysymys on tuen myöntämisestä lisäporojen hankintaan, hankinnan jälkeen omistaa vähintään 80 eloporoa ja elinkeinonharjoittaja itse osallistuu työllään elinkeinotoimintaan. Samoin pääasiallinen toimeentulo katsotaan saatavan luontaiselinkeinosta, jos elinkeinon harjoittaja hän on saanut vähintään 50 prosenttia kokonaistuloistaan kysymyksessä olevasta toiminnasta ja saa siitä riittävän toimeentulon. Riittävänä toimeentulona pidetään vähintään 8 300 euron

kokonaistuloa vuodessa. Kokonaistuloihin luetaan sekä veronalaiset tulot että muut tulot lukuun ottamatta eräitä työmarkkinatuista kertyviä tukia.

Asetus rajoittaa tuen myöntämistä henkilölle, jonka muusta kuin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa tarkoitetun elinkeinon harjoittamisesta saamat kokonaistulot yhteensä ylittävät 26 000 euroa vuodessa. Tulorajaan tehdään vuosittain indeksikorotukset, vuoden 2008 tuloraja on 33 050 euroa.

Asetuksella poiketaan laissa säädetyistä ikärajoista siten, että asuntorahoitusta asuinrakennuksen peruskorjausta varten sekä vesihuolto- ja sähköistämistukea saa myöntää 65 vuotta täyttäneelle henkilölle. Maanosto- tai sisarusuustukea ei saa myöntää tilan hankkimista varten sellaiselle elinkeinon harjoittajalle, joka itse tai jonka aviopuoliso on täyttänyt 60 vuotta hakemuksen vireille tuloajankohtana. Tukea voidaan myöntää alle 18-vuotiaalle elinkeinon harjoittajalle, jos hän on solminut avioliiton tai jos hän omistaa porotalous- tai luontaiselinkeinotilan yhdessä vanhempiansa tai jommankumman vanhempansa kanssa taikka jos muita erityisiä syitä on olemassa.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki (45/2000) sisältää samat tukimuodot kuin maaseutuelinkeinojen rahoituslaki (329/1999) alun perin sisälsi eli elinkeinonharjoittajien investointituen, aloitustuen, hanketuen ja tutkimusrahoituksen. Rakennetukiin kuuluvat myös säännökset paliskuntien investointien tukemisesta ja eräistä oikeuksista valtionmaalla. Lisäksi lakiin sisältyy sekä vapaaehtoista velkajärjestelyä koskevat säännökset että säännökset määräaikaisten velkahelpotuksista, joita myönnettiin lain voimassa olon alkuaikoina.

4.5. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen mukainen rahoitus 2000- 2006

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitustuki yksityisille porotalouden harjoittajille ja paliskunnille myönnetään Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista. Vuosittainen avustuksiin myönnettävä avustusmäärä on noin 1,0 – 1,2 milj. euroa ja valtionlainoihin 0,5 – 0,8 milj. euroa.

Käytettävissä olevat varat eivät ole vuosittain riittäneet kyseisen vuoden hakemusten rahoittamiseen vaan osa hakemuksista on jouduttu rahoittamaan seuraavan vuoden varoilla.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen mukainen rahoitus 2000 - 2006

Yksityiset porotalouden harjoittajat

	Porokarjan hankinta		Tila- ja lisäalueet		Rakentaminen				Irtaimisto			
	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001	25	313041	10	193701	6	208624	3	27499	3	34112	176	235905
2002	11	173346	12	392045	10	232351	8	13330	0	0	139	203873
2003	7	90180	7	293598	13	303533	8	25163	0	0	94	145019
2004	4	47268	5	93853	2	22274	1	1039	0	0	161	251547
2005	2	58560	9	225541	3	163255	1	9952	0	0	187	300399
2006	9	156128	5	286453	6	233761	3	20752	0	0	116	188778
Lapin TE-keskus												
Yhteensä	58	838523	48	1485191	40	1163798	24	97735	3	34112	873	1325521
Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus	12	119104	2	103516	1	38683	0	0	0	0	54	75858
Kainuun TE-keskus	0	0	1	4000	0	0	0	0	0	0	12	15697
Yhteensä	12	119104	3	107516	1	38683	0	0	0	0	66	91555
Kaikki yhteensä	70	957627	51	1592707	41	1202481	24	97735	3	34112	939	1417076

Paliskunnat

	Laidunkiertoaivat		Esteaidat		Erotus- ym. aidat		Viljelysten suoja-aidat		Muu rakentaminen		Irtaimisto	
	kpl	avustus euroa	kpl	avustus euroa	kpl	avustus euroa	kpl	avustus euroa	kpl	euroa	kpl	avustus euroa
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001	4	95325	1	41943	16	274374	67	154820	0	0	48	137418
2002	3	142388	3	80847	10	160284	62	131668	7	86766	29	162021
2003	6	67796	3	103138	8	111089	47	104785	10	53378	35	84830
2004	4	70069	4	158311	25	300345	82	202245	6	94034	48	129021
2005	3	88598	3	164159	16	242602	21	63161	3	18952	18	62435
2006	4	187598	5	273123	13	211429	58	132957	3	20489	57	133470
Yhteensä	24	651774	19	821521	88	1300123	337	789636	29	273619	235	709195

Taulukko 4. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitus yksityisille porotalouden harjoittajille ja paliskunnille vuosina 2000 – 2006.

4.5.1. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukainen rahoituksen (2000 – 2006) jakautuminen alueellisesti

Neljän pohjoisimman kunnan alueelle porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisista hankkeista on kohdistunut noin 48 prosenttia, avustuksista noin 50 prosenttia, valtionlainoista noin 46 prosenttia ja korkotukilainoista noin 77 prosenttia.

Utsjoen, Inarin ja Enontekiön kunnat sijaitsevat saamelaisten kotiseutualueella ja Sodankylän kunnasta Lapin paliskunta. Neljän pohjoisimman kunnan osalta taulukko käsittää siten koko saamelaisten kotiseutualueen.

Alue	Hankkeita	Avustukset	Valtionlainat	Korkotukilainat
Utsjoki	81	265672	253256	39138
Enontekiö	164	600116	499104	218695
Inari	255	1060906	625208	307974
Sodankylä	168	609879	419232	168858
Yhteensä	668	2536573	1796800	730665
Muu poronhoito alue	725	2564172	2068553	219333
Kaikki yhteensä	1393	5100745	3865353	949998

Taulukko 5. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukainen rahoituksen (2000 – 2006) jakautuminen alueellisesti, euroa.

4.5.2. Porotalouden aloittamistuki

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen aloittamistukea on voitu myöntää sen jälkeen kun Suomi liittyi Euroopan unioniin. Aikaisemmin poro- tai luontaiselinkeinojen osalta ei vastaavia mahdollisuuksia ole ollut. Ne harvat sukupolvenvaihdokset, joita porotaloutta harjoittavilla tiloilla tehtiin, tapahtuivat maatalouteen liittyvien aloittamistukijärjestelmien avulla ja niissäkin oli lähtökohtana maataloudessa tapahtuva sukupolvenvaihdos.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen aloittamistuki on pääperiaatteiltaan ollut samankaltainen koko olemassa oloajan. Tilan pidon aloittaminen on käsittänyt porojen ja tilan hankinnan. Aloittamistuen edellytyksenä on ollut että tuettavan hankkeen toteuttamisen jälkeen porotalouden harjoittajalla on vähintään 80 eloporoa käsittävä porokarja.

Aloittamistuista noin kolmannes on ohjautunut saamelaisten kotiseutualueelle.

POROTALOUDEN ALOITTAMISTUKI 1995- 2007			
Kunta	kpl	vuosi	kpl
Enontekiö	15	1996	5
Inari	23	1997	5
Kemi	0	1998	9
Kemijärvi	4	1999	7
Keminmaa	0	2000	0
Kittilä	6	2001	24
Kolari	3	2002	6
Muonio	1	2003	11
Pelkosenniemi	2	2004	11
Pello	2	2005	11
Posio	3	2006	20
Ranua	3	2007	19
Rovaniemi	9	Yhteensä	128
Salla	12		
Savukoski	12	Seutukunnittain	kpl
Simo	0	Itä-Lappi	33
Sodankylä	20	Kemi-Tornio	1
Tervola	1	Pohjois-Lappi	51
Tornio	0	Rovaseutu	12
Utsjoki	8	Tornionlaakso	6
Ylitornio	4	Tunturi-Lappi	25
Lappi yhteensä	128	Lappi yhteensä	128
		Pohjois-Pohjanmaa	
		ja Kainuu	5
		Kaikki yhteensä	133

Taulukko 6. Porotalouden aloittamistuet 1995- 2007.

4.6. Luontaiselinkeinojen harjoittajille myönnetty rahoitustuet v. 2000 - 2006

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitustuki yksityisille luontaiselinkeinoharjoittajille myönnetään samoista Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoista kuin porotalouden harjoittajillekin.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukainen rahoitus v. 2000 - 2006														
Muut kuin yksinomaan porotalouden perusteella tukikelpoiset*														
	Porokarjan hankinta				Tilan/lisäalueen osto		Rakentaminen				Muu irtaimisto			
	Lainat		Avustukset		Lainat		Lainat		Avustukset		Lainat		Avustukset	
	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa
2000														
2001					1	36 329							1	1 323
2002											1	7 747		
2003														
2004													1	1 310
2005					1	15 200								
2006														
Yhteensä					2	51 529					1	7 747	2	2 633

*Kolme luontaiselinkeinoyrittäjää (kalastus 2, metsästys, marjastus yms. 1)

Taulukko 7. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitus yksityisille luontaiselinkeinoharjoittajille vuosina 2000 – 2006.

5. Porotalouden kehitys ja toimintaympäristö

5.1. Ikärakenne

Porotalous ja sen toimintaympäristö muuttuvat nopeasti. Valtaosa poronhoitajista asuu maan pohjoisilla reuna-alueilla, joissa väestökato, väestön ikärakenteen vinoutuminen, toimeentulomahdollisuuksien kaventuminen ja palveluiden heikentyminen ovat olleet yleisiä ongelmia jo pitkään.

Kehityssuunta on heijastunut poronhoitoon mm. poronhoitajien ikääntymisenä. Monin paikoin elinkeinon harjoittamista vaikeuttaa työvoimapula. Ongelman syvyyttä lisää poronhoidon luonne; elinkeinoa aletaan yleisesti harjoittaa jo nuorena sekä perinteiden ja perityn pääoman välityksellä, perinteisen tiedon siirtyminen nuoremmille vaikeutuu jos nuoria ei ole tulossa elinkeinon sisältä. Elinkeinojen ulkopuolelta alalle ei juuri hakeuduta.

Poronhoitajien ikääntymisen ongelmaa kuvaa paliskunnan työntekijöiden ikärakenteen kehitys; poronhoitovuonna 1994/95 paliskunnan työntekijöiden keski-ikä oli 43,5 vuotta ja alle 35-vuotiaat tekivät työpäivistä yli 28 prosenttia. Kuusi vuotta myöhemmin (2000/2001) vastaavat luvut olivat 45 vuotta ja noin 24 prosenttia. Kehitys on ollut huolestuttavinta poronhoitoalueen keski- ja eteläosissa, eräissä paliskunnissa paliskunnan työntekijän keski-ikä on jo yli 50 vuotta.

Elinkeinona porotaloutta harjoittavat poronomistajat ovat varsin iäkkäitä. Tämä ilmenee muun muassa siinä, että huomattavalla osalla poronomistajista merkittävä osa toimeentulosta tulee eläkkeistä. Muutenkin porotaloudesta saatavat tulot muodostavat yleensä vain osan tuloista, muu osa saadaan muun muassa palkkatuloista ja muihin elinkeinoihin liittyvistä tuloista. Varsinkin alueen eteläosissa porotaloutta harjoitetaan usein maatalouden tai metsätalouden rinnalla.

5.2. Poronomistus ja porotalouden tulot

Poronomistus

Porotaloutta harjoitetaan poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella eli Lapin läänissä ja osassa Oulun lääniä. Poronhoitovuotena 2006/2007 eloporoja alueella oli 193 342.

Porojen omistuksessa on tapahtunut oleellisia muutoksia. Poronhoitovuotena 1989/90 poronomistajia oli 7 750 kpl, josta se on jonkin verran laskenut 1990-luvun alussa, mutta pysynyt sen jälkeen melko tasaisena (noin 7 000 poronomistajaa) vuosikymmenen puoliväliin saakka.

Tämän jälkeen poronomistajien määrä on pienentynyt erittäin nopeasti ja poronhoitovuotena 2006/07 poronomistajia oli enää noin 4 900 kpl.

Poronhoitovuoteen 2005/2006 mennessä eniten oli vähentynyt 35- 44-vuotiaiden sekä 45- 54-vuotiaiden poronomistajien määrät. Poronomistajia oli eniten ikäluokassa 45- 54-vuotiaat, heitä oli kyseisenä poronhoitovuotena yhteensä 990 kpl. Merkillä pantavaa on kuitenkin iäkkäiden (55- 64-vuotiaiden) poronomistajien määrän nouseminen, heitä on kyseisenä poronhoitovuotena ollut toiseksi eniten, yhteensä 855 eli noin 20 % kaikista poronomistajista. Myös jo eläkeikään ehtineiden osuus poronomistajista oli noussut, ja heitä oli noin 740, eli lähes 15 % poronomistajista.

Porojen omistus kyseisenä poronhoitovuotena oli jakautunut siten, että 55 - 64 -vuotiailla oli yhteensä 40 850 eloporoa, eli yli 20 % kaikista eloporoista. Eniten eloporoja oli kuitenkin 35- 54-vuotiailla, yhteensä 100 930, eli yli puolet kaikista eloporoista. Eläkeikään ehtineillä oli 12 695 eloporoa, eli yli 6 % kaikista eloporoista.

Pienten, varsinkin 50- 79 eloporoa omistavien ruokakuntien määrä on laskenut nopeasti. Yli 100 eloporoa omistavilla ruokakunnilla oli eloporoja lähes 130 000, eli 65 % kaikista eloporoista. Yli 200 eloporoa omistavilla ruokakunnilla oli eloporoja lähes 63 000 eli yli 31 % kaikista eloporoista.

Porojen omistus on poronhoitovuotena 2007/2008 jakautunut sukupuolen mukaan seuraavasti:

Poronomistajat	naiset	%- osuus	miehet	%-osuus	yhteensä
Saamelaisten kotiseutualue	480	38,13	779	61,87	1259
Poronhoitoalueen keskiosa	666	25,60	1936	74,40	2602
Poronhoitoalueen eteläosa	164	18,49	723	81,51	887
Yhteensä	1310		3438		4748

Eloporot	naiset	%-osuus	miehet	%-osuus	yhteensä
Saamelaisten kotiseutualue	16 749	21,26	62 017	78,74	78 766
Poronhoitoalueen keskiosa	10594	11,22	83 774	88,78	94368
Poronhoitoalueen eteläosa	2692	10,93	21922	89,07	24614
Yhteensä	30035		167713		197748

Taulukko 8. Porojen omistus sukupuolen mukaan.

Poronhoitovuonna 2007/2008 oli alustavien laskelmien mukaan paliskuntien omistamat eloporot mukaan lukien 198 015 eloporoa. Poronomistajia oli kyseisenä poronhoitovuotena yhteensä 4748 kpl. Alaikäisiä poronomistajia saamelaisten kotiseutualueella oli 200, poronhoitoalueen keskiosassa 345 ja poronhoitoalueen eteläosassa 85 eli yhteensä 630.

Saamelaisten kotiseutualueella on kaikista eloporoista noin 40 %, poronhoitoaleen keskiosassa noin 48 % ja poronhoitoalueen eteläosassa (Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu) noin 12 % kaikista eloporoista.

Porotaloutta harjoitetaan pääasiassa ruokakunnittain eli saman perheen poroja hoidetaan yhdessä. Poronomistajaruokakuntia poronhoitovuotena 2006/2007 oli 4 077, ruokakunnissa oli keskimäärin 1,2 poronomistajaa.

Porotalouden eläinkohtaista tukea saavia ruokakuntia oli vuoden 2007 lopussa yhteensä 991 kpl ja näiden keskimääräinen poromäärä oli 153 eloporoa.

Poronomistus on painottunut poronhoitoalueen pohjoisosiin. Lapin TE- keskuksen alueella eläinkohtaista tukea saavia ruokakuntia oli 847 kpl, Pohjois-Pohjanmaan TE- keskuksen alueella 114 kpl ja Kainuun TE- keskuksen alueella 30 kpl.

Eläinkohtaista tukea saavien ruokakuntien keskimääräiset poromäärät olivat seuraavat:

Lapin TE- keskuksen alueella	159 eloporoa
Pohjois-Pohjanmaan TE- keskuksen alueella	122 eloporoa
Kainuun TE- keskuksen alueella	111 eloporoa

Poronhoitoalueen sisällä poromäärät vaihtelevat sekä poronomistajittain että paliskunnittain merkittävästi. Poromääriltään suurimmat paliskunnat ovat ns. erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Maa- ja metsätalousministeriö määrittelee suurimmat sallitut paliskuntakohtaiset ja osakaskohtaiset suurimmat sallitut eloporomäärät. Poromäärät vahvistetaan 10- vuoden väliajoin. Tämän hetkiset suurimmat paliskuntakohtaiset eloporoluvut ovat Kemin- Sompion paliskunnan 12 000 eloporoa ja Käsivarren paliskunnan 10 000 eloporoa. Pienimmät paliskuntakohtaiset luvut ovat Oulun läänin puolella sijaitsevissa Ikosen paliskunnassa (500 eloporoa) ja Jokijärven paliskunnassa (900 eloporoa). Kiiminki (800 eloporoa) ja Kollajan (1100 eloporoa) paliskunnat hoitavat käytännössä poroja kuin yksittäinen paliskunta. Suurimmat osakaskohtaiset eloporoluvut ovat maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä vahvistettu paliskuntakohtaisesti joko 300 tai 500 eloporoksi.

Porotalouden tulot

Poroelinkeidon tuotto perustuu pääosin lihanmyyntituloihin, mikä puolestaan on riippuvainen poroluvuista, vasojen määrästä, teurasmäärästä, teuraspainosta ja poronlihan hintatasosta. Teurastettava poromäärä vaihtelee jonkin verran vuosittain, mutta viime vuosina se on vakiintunut n. 100 000 teurasporoon.

Teuraslihan määrä on hyvänä poronhoitovuotena noin 2,5 - 2,8 milj. kiloa, josta tilalta tapahtuvaan omaan kulutukseen, suoramyyntiin ja pienjalostukseen lähes puolet. Merkittävimpiin jalostusliikkeisiin ohjautuu yli puolet. Tilalla tapahtuva jatkojalostus ja suoramyynti ovat yleistyneet koko poronhoitoalueella.

Poronlihan markkinoista

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on selvittänyt poronlihan markkinoita poronhoitovuoden 2004/2005 osalta. Tutkimustulosten mukaan kyseisenä poronhoitovuotena tuotettiin noin 2,5 miljoonaa kiloa poronlihaa, mikä oli vajaa prosentti lihan kokonaiskulutuksesta Suomessa.

Poronlihatuotteita myytiin vähittäisliikkeiden, suurtalouksien, tukkuliikkeiden ja jalostusteollisuuden kautta kuluttajille noin 1,8 miljoonaa kiloa. Poronomistajien omaan käyttöön mennyt tai poronomistajien suoraan kuluttajille myymä poronlihamäärä oli noin 0,7 miljoonaa kiloa.

Poronlihaa käsittelevien yritysten kokonaisliikevaihto oli noin 79 miljoonaa euroa. Poronlihan jalostuksen osuus oli siitä noin 16,5 miljoonaa euroa.

Pääosa poronlihasta käsiteltiin suurissa lihanjalostusyryksissä, joille poronlihatuotteet muodostivat vain pienen osan yrityksen liikevaihdosta. Nämä yritykset olivat usein keskittyneet markkinoimaan tuotteensa valtakunnallisille vähittäiskaupparkeinoille. Yli puolet poronlihaa jalostavista yrityksistä oli perustettu 1990-luvulla tai sen jälkeen. Näistä

suurin osa oli raaka-ainelähteen läheisyydessä toimivia pieniä jalostusyhtiöitä, jotka myivät tuotteensa lähimarkkinoille tai olivat panostaneet erikoistuotteisiin tai suoramyyntiin.

Noin kolmannes kaikista yritysten jalostamasta poronlihasta myytiin pääkaupunkiseudulle. Lähes saman verran poronlihatuotteita myytiin Pohjois-Suomeen. Poronlihajalosteiden vienti oli vähäistä.

Poronlihan jalostuskapasiteetti

Poronlihan jatkojalostuksesta vastaavat pääsääntöisesti suurimmat poronlihan jatkojalostajat ja markkinoijat, jotka ovat Lapin Liha Oy (Rovaniemi), Kylmänen Food Oy (Rantsila, Sodankylä), Veljekset Rönkä Oy (Kemi, Ranua) sekä Polar Wild Oy (Kemijärvi). Lisäksi haaparantalainen Polarica ostaa Suomesta poronlihaa. Poronlihasta noin puolet markkinoidaan näiden suurten lihavalmisteyritysten välityksellä ja loput pienjalostajien ja suoramyyjien kautta. Poronlihaa jalostavia pienjalostajia on noin 20 kpl, lisäksi on huomattava määrä poronlihan suoramyyjiä, jotka myyvät suoraan tilalta poron paloiteltuna ja pakattuna suoraan kuluttajalle.

Muut porosta saatavat tuotteet

Porosta on perinteisesti käytetty lihan lisäksi hyväksi myös sarvet, nahka ja luut eli lähes koko eläin. Poroa hyödynnetään (varsinkin saamelaisissa perhekunnissa) muutenkin, kuin lihantuotannossa. Porotaloudesta saatavan raaka-aineen hyödyntäminen erilaisten asusteiden, korujen sekä käyttö- ja taide-esineiden valmistuksessa on lisääntynyt sekä luontaisesti että etenkin erilaisten yritystoiminnan ja elinkeinojen kehittämistoimenpiteiden ansiosta.

Porotilamatkailusta tuloja saa jo yli 100 perhettä ja ajohärkien määrä on kasvanut. Porotalouden välillinen arvo matkailulle on vaikeasti mitattavissa. Sen sijaan poronhoitajien suoraan saama tulo on arvioitavissa niillä tiloilla, jotka tarjoavat erilaisia poroihin liittyviä matkailupalveluja.

5.3. Porotalouden kannattavuus

Porotalous on viime vuosina kärsinyt markkinavoimien ja yhteiskunnallisten muutosten puristuksessa ja sen kannattavuus on ollut heikko. Porotalouden keskeisinä kipupisteinä voidaan pitää porotalousyritysten heikkoa kannattavuutta. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) keräämien porotalouden kannattavuuskirjanpidon tulosten mukaan kannattavuus olisi tuotanto-kustannusten nousun myötä heikentynyt ja alueelliset kannattavuuserot voimistuneet. Porotalouden kannattavuus olisi heikentynyt toukokuun lopussa päättyneenä poronhoitovuotena. Kannattavuutta kuvaava kannattavuuskerroin olisi menneenä poronhoitovuotena (2007/2008) laskenut 0,32:sta 0,30:een.

MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpitotulokset v. 2004/2005- 2007/2008(e)

Poronhoitovuosi	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008 (e)
Kannattavuuskerroin				
Saamelaisalue	0,30	0,36	0,47	0,52
Muu pohjoinen alue	0,47	0,65	0,40	0,33
Eteläinen alue	0,18	0,22	0,18	0,13
Kaikki tilat	0,28	0,35	0,32	0,30

Taulukko 9. Kannattavuuskirjanpitotulokset phv. 2004/2005 – (2007/2008 ennuste)

5.3.1. Kannattavuus eri puolilla poronhoitoaluetta

MTT:n kannattavuuskirjanpidon tulosennusteiden mukaan poronhoitovuonna 2007/2008 porotalouden keskimääräinen kannattavuus heikkeni edellisvuodesta.

Kannattavuuskerroin laskisi 0,30:een. Pohjoisimman ns. erityisen poronhoitoalueen kannattavuuskerroin säilyisi ennallaan 0,43:ssa. Muun poronhoitoalueen kannattavuus heikkenisi 0,05 kannattavuuskertoimen yksikköä 0,13:een. Utsjoen ja Inarin merkkiipiirialueen kannattavuus paransi edellisvuodesta 0,57:ään muiden merkkiipiiri-alueiden kannattavuuden heiketessä. Poronhoitoalueen kaakkoisosan keskimääräinen kannattavuuskerroin laskisi jo lähelle nollaa.

5.3.2. Yrittäjätulo

Päätyneenä poronhoitovuotena (2007/2008) myyntituotot olisivat kasvaneet poronlihan hinnannousun ansiosta 4 prosenttia, vaikka teuraiden määrä jääkin edellisvuotta pienemmäksi. Eloporojen yksikkötuen kasvaessa 23 eurosta 24,5 euroon yritysten keskimääräinen tukisumma kasvaisi 6 prosenttia, eli 240 euroa. Tukien osuus kokonaistuotoista olisi vain 18 prosenttia. Porotalouden kustannukset nousisivat lähes 7 prosenttia. Otettaessa huomioon myös omasta työstä ja pääomasta aiheutuvat palkka- ja korkovaatimukset, kustannusnousu olisi 4 prosenttia. Yrittäjän tekemälle työlle ja yritykseen sijoitetulle omalle pääomalle jäisi korvausta yrittäjätulona keskimäärin 5 200 euroa, mikä olisi 3 prosenttia edellistä poronhoitovuotta heikompi. Kun yrittäjätulosta vähennetään oman pääoman korkovaatimus, saadaan omalle työpanokselle korvaukseksi jäävä työansio. Työtunnille saatava korvaus lasketaan jakamalla työansio työtuntien määrällä. Keskimäärin porotalousyrittäjät saisivat työtunnilleen 2,7 euron tuntiansion.

5.4. Poronhoitotavat

Saamelainen poronhoitotapa nähdään saamelaisena elämänmuotona (kulttuurina), johon liittyy lihantuotannon lisäksi koko elämänpiiri kuten sosiaaliset suhteet, asuminen, kulkeminen, luontoympäristön tuntemus, perinteinen tietämys, luonnonkäyttö ja

saamelaiset käsityöt. Poronhoito perustuu kotiseutualueella vapaasti laiduntavaan ja paimennettavaan poroon.

Saamelaisten kotiseutualueen paliskunnista (13 paliskuntaa) melkein kaikki ovat aidattu paliskuntien välisillä esteaidoilla. Myös muualla poronhoitoalueella, lukuun ottamatta eteläistä poronhoitoaluetta, paliskuntien välillä on esteaitoja.

Suomalaista porotaloutta pidetään tilasidonnaisena, johtuen lähinnä siitä, että suomalaisessa poronhoidossa porotalous on ollut yksi tilalla harjoitettava elinkeino, jota on täydentänyt maa- ja metsätalous. Suomalainen ja saamelainen poronhoitotapa ovat kuitenkin ajan myötä lähestyneet toisiaan johtuen porojen lisääntyvästä ruokinnasta ja porohoidon perustuessa entistä enemmän samankaltaisen poronhoitotavan hyödyntämiseen porojen hoidossa ja ulkopuolisten tuotantopanosten hankkimiseen.

Myös poronhoidon tavat vaihtelevat poronhoitoalueen eri osissa. Vaihtelua on myös paliskuntien välillä samallakin alueella. Pääosin alueen pohjoisosissa eli niin sanotulla erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla poronhoitoalueella poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen. Porot voivat pääsääntöisesti kulkea vapaasti alueella ja ne kootaan yhteen ainoastaan merkitsemistä ja teurastusta varten. Koska paliskunnan on vastattava omasta alueestaan ja poroista, käytännössä porojen kulkua ohjataan esteaidoilla, jotka estävät poroja kulkemasta naapuripaliskunnan alueelle. Laidunaidoilla poroja laidunnetaan kesä- tai talvilaitumilla siten, että niiden kokoaminen olisi mahdollisimman nopeata ja kustannuksia säästävää. Myös laitumien kestävän käytön kannalta laidunaidoilla on huomattavan suuri merkitys. Viljelyksien suoja-aidoilla estetään poroja kulkemasta viljelyksille ja muille vastaaville alueille, jossa ne voivat aiheuttaa vahinkoa alueen muiden asukkaiden elinkeinoille tai asumiselle.

Poronhoitoalueen eteläosassa porot laiduntavat pääosan vuotta, mutta ovat talviaikaan suurelta osin lisäruokinnan piirissä. Poroja ruokitaan myös pohjoisosissa poronhoitoaluetta. Yleensä pohjoisessa lisäruoka viedään alueelle, jossa porot laiduntavat. Sen sijaan eteläosissa ruokinta tapahtuu enemmän tarhoissa. Tosin myös pohjoisosissa aluetta poroja saatetaan tilapäisesti ottaa tarharuokintaan.

6. Luontaiselinkeinonharjoittajien nykytilanne

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa luontaiselinkeinoilla tarkoitetaan poronhoitoa, kalastusta, metsästystä, marjastusta, sienestystä ja muuta luonnon jatkuvaan tuottokykyyn perustuvien luonnonvarojen hyödyntämistä sekä luontaiselinkeinon ohella harjoitettavaa kalanviljelyä, käsityönä tai muutoin kotiteollisesti tapahtuvaa luontaiselinkeinosta saatujen tuotteiden kunnostamista ja jatkojalostusta, luontaiselinkeinoissa tarvittavien välineiden valmistusta ja kunnostamista, matkamunistojen valmistusta sekä luontaiselinkeinon harjoittamisen ohessa tapahtuvaa matkailijoiden majoittamista ja opastusta sekä muuta palvelutoimintaa. Luontaiselinkeinoilla tarkoitetaan myös muun luontaiselinkeinon ohella harjoitettavaa pienimuotoista maataloutta.

Sellaisia elinkeinonharjoittajia, jotka saavat kokonaan tai osaksi toimeentulonsa muista luontaiselinkeinoista kuin porotaloudesta porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa tarkoitettulla luontaiselinkeinoalueella, on nykyisin noin 50 elinkeinoharjoittajaa.

Varsinaisilla luontaiselinkeinoilla tarkoitetaan lähinnä metsästystä, kalastusta, kalanviljelyä, sienestystä ja marjastusta sekä lisäksi pienimuotoista maataloutta ja muuta toimintaa, joka perustuu luonnon jatkuvaan tuottokykyyn.

Ryhdyttäessä tukemaan luontaiselinkeinojen harjoittamista otettiin tukikelpoisiin elinkeinoihin mukaan myös luontaiselinkeinoista saatujen tuotteiden jatkojalostaminen, matkailijoiden majoittaminen ja muu niihin liittyvä palvelutoiminta. Tukikelpoista toimintaa muun varsinaisen luontaiselinkeinoon kuin porotalouden ohella harjoittaa nykyisin muutamia kymmeniä elinkeinonharjoittajia. Toiminta liittyy useimmiten erilaisiin matkailijoille tarjottaviin ohjelmapalveluihin ja matkamuuustojen valmistukseen.

Pelkät luontaiselinkeinot (porotaloutta lukuun ottamatta) eivät juuri enää tarjoa yksistään riittävää toimeentuloa. Riistamäärät ovat metsästyksessä olennaisesti vähentyneet, samoin kalastuksessa saatavat kalansaaliit – tosin viimeaikaiset tiedot kalasaaliiden osalta ovat olleet myönteisiä, varsinkin Inarin järven osalta. Marjastus, etenkin hillastus, on merkittävä lisäansioiden lähde, mutta yksinään ei riitä tuottamaan toimeentuloa.

Maataloutta harjoitetaan koko poronhoitoalueella edelleen. MYEL- vakuutuksen piirissä on noin 1 200 poronmistajaa ja heistä on noin 700 sellaista poronmistajaa, jotka saavat tilakohtaisia maataloustukia. Pienimuotoista maataloutta (lähinnä karjataloutta ja peltoviljelyä) harjoitetaan edelleen luontaiselinkeinoalueella.

Muu yritystoiminta alueella on keskittynyt kuntakeskuksiin ja muihin taajamiin. Haja-asutusalueella tyypillinen yritystoiminta liittyy poronlihan ja muiden luontaiselinkeinoista saatavien tuotteiden jatkojalostukseen, porotilamatkailuun ja matkailuun liittyvien palvelujen tuottamiseen ja käsitemien valmistukseen.

7. Lainsäädännön muutostarve

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslakia säädettäessä tavoitteena oli, että sen avulla voitaisiin käyttää sekä kansallisia, että EU:n osa rahoittamia tukijärjestelmiä, jotka sisältyvät neuvoston asetukseen (EY) N:o 1257/1999. Tämän vuoksi lain rakenne noudattaa osaksi vastaavaa maatalouden rakennelakia eli maaseutuelinkeinojen rahoituslakia. EU:n rahastokauden vaihduttua porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslakia muutettiin lailla 54/2008 siten, että viittaukset aikaisempaan neuvoston asetukseen muutettiin viittauksiksi neuvoston asetukseen (EY) N:o 1698/2005. Samalla tehtiin eräitä muutoksia, jotka johtuivat tukijärjestelmien teknisestä sopeutuksesta vastaaviin maatalouden rakennetukiin.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla on mahdollista myöntää kansallista tukea sekä porotalouden ja luontaiselinkeinojen harjoittajien investointeihin että paliskuntien investointeihin MAKERA:sta. Investointeihin olisi ollut mahdollista lain mukaan myöntää myös EY:n osa rahoittamaa tukea valtion talousarviosta, mutta käytännössä osarahoitettuja tukia ei ole myönnetty. Lisäksi näille elinkeinonharjoittajille on mahdollista myöntää nuoren viljelijän aloitustukea EY:n osarahoittamana MAKERA:sta. Porotaloutta ja luontaiselinkeinoja koskeviin hankkeisiin ja yritystoimintaan on lisäksi ollut mahdollista myöntää EY:n osa rahoittamana tukea tavoite 1 – ohjelmasta porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla, mutta käytännössä hanke- ja yritystuki on myönnetty maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) nojalla valtion talousarviosta. Sen sijaan tutkimuksiin ja selvityksiin on myönnetty kansallista rahoitusta porotalouden ja rahoituslain nojalla MAKERA:sta.

Maanhankintaan ja asuntorakentamiseen on lisäksi mahdollista myöntää kansallisesti rahoitettuna valtionlainaa MAKERA:sta. Näihin kohteisiin ja investointeihin on lisäksi mahdollista myöntää kansallista korkotukea talousarviosta, mutta käytännössä korkotukilainoja ei ole myönnetty.

Lisäksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslakiin sisältyy mahdollisuus tehdä vapaaehtoisia velkajärjestelysopimuksia. Sopimuksia on edelleen voimassa ja niitä joudutaan ajoittain tarkistamaan. Määräaikainen velkahelpotusjärjestelmä lain voimaantumisen jälkeen on kulunut umpeen siten, ettei uusia tukia ole enää voinut myöntää, mutta korkotukilainat ja valtiontakaukset ovat vielä voimassa.

Maaseudun kehittämissuunnitelmaan ei sisälly nyt mahdollisuutta myöntää hanketukea porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla.

Maatalouden rakennetuista annetulla lailla maatalouden rakennetukijärjestelmä on uudistettu kokonaan ja samalla otettu huomioon perustuslain soveltamiskäytännöstä aiheutuneet muutostarpeet. Sen sijaan porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain osalta tämä ei ollut mahdollista aikataulusyistä, Eduskunta on kuitenkin kiirehtinyt lain kokonaisuudistusta.

Uudistus aiheuttaa koko lain rakenteen uusimisen, koska osa nykyisin asetuksiin sisältyvistä seikoista on tarpeen sisällyttää lakiin, jotta sekä laki että alemman asteiset säädökset täyttäsivät perustuslain edellyttämät säädöksiä koskevat vaatimukset. Samalla on mahdollista tarkastella lain sisällön ajantasaisuutta myös muilta osin. Jotta lain sisältö vastaisi nykyvaatimuksia ja toisaalta olisi oikeassa suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin nähden, on ollut tarpeen selvittää nykyisen tukijärjestelmän vaikutukset, porotalouden ja luontaiselinkeinojen ongelmat ja tukikeinot, joilla elinkeinoja voidaan kehittää.

Edellisellä ohjelmakaudella nuorten viljelijöiden aloitustuki, jota on voitu myöntää myös porotalousharjoittajille, sekä porotaloutta koskevat kehittämishankkeet ja yritystuet on rahoitettu Pohjois-Suomen tavoite 1 – ohjelmasta EU:n osaksi rahoittamina. Kyseisen ohjelman perustana näissä toimenpiteissä on ollut neuvoston asetus (EY) N:o 1257/1999 Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta. Vastaavat toimet on sisällytetty uuteen kautta 2007- 2013 koskevaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan, joka perustuu neuvoston asetukseen (EY) N:o 1698/2005 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen. Välttämättömimmät muutokset nuorten viljelijöiden aloitustukijärjestelmän sopeuttamiseksi uusiin EU-säädöksiin järjestelmän jatkamiseksi tehtiin jo lailla 54/2008, mutta tukijärjestelmien asianmukaisen toiminnan parantaminen edellyttää vielä laintasoisia täsmennyksiä ja täydennyksiä tukiehtoihin ja maksuennettelyihin. Lain viittaukset yhteisön lainsäädäntöön olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista poistaa.

Voimassa olevaa lakia ei ole edellisellä kaudella toimeenpantu siten, että siihen sisältyviä kaikkia toimenpiteitä olisi toteutettu porotalouden ja luontaiselinkeinolain avulla, vaan toimenpiteet on rahoitettu maaseutuelinkeinojen rahoituslain nojalla. Jos kyseiset toimenpiteet edelleen tullaan rahoittamaan maaseudun kehittämisen tukemisesta annetun lain nojalla, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslainsäädäntöä tulisi muuttaa vastaavasti ja täsmentää lain tukikohteita.

7.1. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki on annettu 21.1.2000 eli uuden perustuslain voimaantulon jälkeen. Tuolloin kuitenkin perustuslain edellyttämistä vaatimuksista lainsäädännölle ei ollut kokemusta, koska lain eduskuntakäsittely tapahtui ennen perustuslain voimaantuloa. Lakiin on tehty jälkeinpäin joitakin perustuslaista johtuvia muutoksia, erityisesti asetuksen ja määräysten antamista koskeviin valtuuksiin. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella voidaan kuitenkin todeta, ettei laki ja sen nojalla annetut asetukset enää rakenteeltaan kaikilta osin vastaa niitä periaatteita, joita perustuslakivaliokunnan lausuntojen mukaan lainsäädännölle tulisi asettaa.

Lakiin sisältyy tuen myöntämistä koskevissa säännöksissä vain yksi pykälä, jonka nojalla annetaan lähes kaikki valtioneuvoston asetuksella annettavat tuen myöntämiseen liittyvät säännökset. Toisaalta pykälässä ei ole itsessään tuen myöntämisen edellytyksiä eikä näin ollen ole kysymys sellaisesta tarkkarajaisesta valtuuttamisesta kuin perustuslain 80 §:ssä edellytetään.

Myös tehtävissä, jotka erityisesti luototuksessa on siirretty hallinnon ulkopuolelle, on mukana sellaisia, joista tai joiden perusteista ei ole riittävästi säädetty laissa.

Perustuslain mukaan muun muassa saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, mihin säännöksen perustelujen mukaan saamelaisten kulttuurimuotojen osalta kuuluvat saamelaisten perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, kalastus ja metsästys. Lain tavoitteita koskevan 1 §:n 2 momentin mukaan porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisissa toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella. Vaikka lakia sovellettaessa saamelaisten kotiseutualue onkin ollut hyvin edustettuna tuen kohdentumisessa, on tarpeen selvittää, voidaanko muulla tavoin parantaa saamelaisten porotalouden harjoittajien asemaa heikentämättä samalla olennaisesti muiden porotalouden harjoittajien mahdollisuuksia tukitoimiin. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on myös useiden muiden lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä kiinnittänyt huomiota saamelaisten aseman parantamiseen.

Muutenkin on varmistettava, että tukitoimia koskevissa säännöksissä ei perusteetta poiketa yhdenvertaisuusvaatimuksista tai loukata muutoin perusoikeuksia ja että julkisten tehtävien hoitamisesta säädetään asianmukaisella tarkkuudella lailla.

7.2. EY:n lainsäädännöstä johtuvat muutostarpeet

EY:n kilpailupolitiikkaan kuuluvat valtioneukisäännöt rajoittavat myös kokonaan kansallisesti rahoitettavan tuen myöntämistä. Euroopan yhteisöjen komission yksinomaiseen toimivaltaan kuuluu päättää, täyttääkö kansallinen tukijärjestelmä EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan mukaiset edellytykset, joiden perusteella lähtökohtaisesti kiellettyä jäsenvaltioiden välistä kauppaa vääristävää valtioneukia voidaan kuitenkin myöntää. Siltä osin, kuin kysymys on maataloudeksi katsottavasta tuotantotoiminnasta, komissio arvioi hyväksyttävyyttä antamiensa suuntaviivojen mukaisesti. Näihin ovat kuuluneet myös yhteisön suuntaviivat maatalousalan valtioneukista (EYVL 28 C 1.2.2000/2), joihin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain hyväksyntä on osaksi perustunut. Suuntaviivat on korvattu uusilla komission antamilla

maa- ja metsätalouden valtiontukea koskevilla suuntaviivoilla vuosiksi 2007—2013 (EUVL 319 C 27.12.2006/1).

Pääsääntöisesti tukijärjestelmästä on ilmoitettava ennakkoon komissiolle. Komissio kuitenkin sallii antamiensa niin sanottujen ryhmäpoikkeusasetusten perusteella tietyissä tilanteissa tuen myöntämisen pelkästään Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistun ilmoituksen perusteella, jollei komissio määrääjässä ole ilmoittanut vastustavansa tukea. Tällainen on komission 15 päivänä joulukuuta 2006 antama asetus (EY) N:o 1857/2006 perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta maataloustuotteiden tuottamisen alalla toimiviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin sekä asetuksen (EY) N:o 70/2001 muuttamisesta.

Lisäksi komissio voi sallia Suomen myöntää porotaloudelle tukea Suomen liittymisestä Euroopan unioniin koskevan liittymissopimuksen mukaisesti. Sopimuksen liitteessä I kohta V koskee maataloutta. Sen yhteisiä markkinajärjestelyjä koskevan B.XII kohdan mukaan tietyjen perustamissopimuksen liitteessä II (nykyisin liite I) lueteltujen tuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 827/68⁵ artiklaa sovitettiin täydennettäväksi siten, että komission suostumuksella Norja, Ruotsi ja Suomi voivat kuitenkin myöntää tukea porojen ja porotuotteiden (CN 0208:sta ja 0210:stä) tuotantoon ja markkinoille saattamiseen siltä osin kuin ei aiheudu perinteisten tuotantotasojen kasvua.

Komissio on 23 päivänä tammikuuta 2001 antamallaan päätöksellä SG(2001) D/285315 hyväksynyt porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslakiin perustuvan kansallisen tuen järjestelmän. Päätös on perustunut porotalouden investointien osalta osaksi liittymissopimuksen liitteen I mukaisesti neuvoston asetuksen (ETY) N:o 827/68⁵ artiklaan ja osaksi edellä mainittuihin yhteisön suuntaviivoihin maatalouden valtiontuesta (EYVL 28 C 1.2.2000/2).

Luontaiselinkeinojen investointituen osalta päätös on perustunut yksinomaan kyseisiin suuntaviivoihin. Siltä osin kuin tuki koskee muuta kuin maataloutta, maatalouden ensiasteen jalostusta tai kalastusta, esteitä tuen myöntämiselle ei ole ollut, koska se on ilmoitettu myönnettäväksi vähämerkityksisenä tukena. Tällä on tarkoitettu komission asetusta (EY) N:o 69/2001 EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen. Asetuksen on korvannut vastaava komission asetus (EY) N:o 1998/2006 perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen.

Makeanveden kalastukseen liittyvien investointien osalta tuki on noudattanut kalatalouden rakenteellisia toimia koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja edellytyksistä annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2792/1999. Kyseinen asetus on kumottu Euroopan kalatalousrahastosta annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1198/2006. Kalataloutta koskee lisäksi oma ryhmäpoikkeusasetus eli komission asetus (EY) N:o 875/2007 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen kalastusalalla ja asetuksen (EY) N:o 1860/2004 muuttamisesta.

EY:n osaksi rahoittamina on tuettu tavoite 1 – ohjelmasta nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista. EY:n osaksi rahoittamina on tuettu myös porotalouden ja luontaiselinkeinojen kehittämishankkeita. Sen sijaan porotalouden ja luontaiselinkeinojen investointien tuki, maanhankinnan tuki ja asuntorakentamisen tuki samoin kuin tutkimusten tuki on rahoitettu kokonaan kansallisesti.

8. Työryhmän selvitykset

Työryhmä on toimeksiannon mukaisesti selvittänyt työssään useampia eri vaihtoehtoa uuden rahoituslain toimenpiteistä ja selvittänyt niiden kustannusvaikutuksia. Työryhmä on työssään ottanut huomioon kuulemistilaisuuksissa ja asiantuntijakuulemisessa tulleita esityksiä.

8.1. Kuulemiset

Työryhmä on kuullut työnsä aikana Saamelaiskäräjiä, Suomen porosaamelaisia, Luontaiselinkeinojen liittoa, OP - Pohjolan ja Nordea pankin edustajia. Lisäksi työryhmä on kuullut elinkeinokalatalouden osalta maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosaston edustajaa sekä rakentamista koskevien säädösten osalta maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston asiantuntijaa.

Työryhmä järjesti myös yleiset kuulemistilaisuudet Rovaniemellä 26.5., Inarissa 27.5. ja Pudasjärvellä 6.6.2008. Kuulemistilaisuuksista saatua palautetta on käytetty hyväksi työryhmän esityksiä tehtäessä. Kuulemistilaisuuksissa oli yhteensä yli 100 osallistujaa, joista huomattava osa oli porotalouden ja luontaiselinkeinojen harjoittajia. Kuulemistilaisuuksissa oli läsnä myös alueellisia viranomaisia ja neuvontajärjestöjen edustajia.

Suomen porosaamelaisten kuulemisessa tuotiin esille laajasti saamelaisten oikeuksia kulttuurimuotonsa harjoittamiseen. Kuulemistilaisuudessa painotettiin sitä, että nykyisen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisissa toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella.

Saamelaiskäräjät kiinnitti huomiota nuorten aseman parantamiseen; nuorille pitäisi saada kannustavampia tukijärjestelmiä ja tilavaatimuksesta tulisi luopua, koska se asettaa nuorille kovia paineita selviytyä suurista investoinneista. Porojen siirtymistä nuoremmille pitäisi myös tukea. Saamelaiskäräjät esittivät myös erillisen paimennustuen sisällyttämistä porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslakiin. Uusilla tukijärjestelmillä tulisi pyrkiä turvaamaan saamelainen paimennukseen perustuva poronhoitotapa. Saamelaiskäräjät kiinnittivät huomioita myös siihen, että perustuslaki turvaa saamelaisille heidän kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon sen mukaan kuin lailla säädetään. Itsehallinnon tavoitteena on luoda saamelaisille perustuslain turvaama hallinnollispoliittinen asema, jonka avulla he voisivat aikaisempaa paremmin vaikuttaa ja osallistua heitä erityisesti koskevien asioiden valmisteluun ja päätöksen tekoon.

Luontaiselinkeinojen liitto kiinnitti huomiota luontaiselinkeinoalueen soveltamisrajan pohjois-puolella oleviin tukitasoihin, joiden halutaan olevan suurempia kuin muualla poronhoitoaluetta. Perusteluina liitto tuo esille poronhoidon kustannukset, jotka ovat suuremmat kuin muualla poronhoitoaluetta poron vapaaseen laidunnukseen ja paimennukseen perustuvan poronhoitotavan vuoksi.

Luottolaitoksissa pidetään nykyisen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain säädöksiä kohtuullisen hyvinä. Valtionlainoitus on koettu kohtuullisen onnistuneeksi rahoitusmuodoksi, joten sitä tulisi edelleen jatkaa. Porotaloudella on joitakin huomiota herättäviä kysymyksiä, joita luottolaitokset joutuvat arvioimaan ennen hankkeiden rahoittamista. Varsinkin kannattavuus- ja vakuusongelmat ovat hankalia asioita. Korkotukilainoitukseen siirtyminen tarkoittaisi luottolaitosten kannalta sitä, että

korkotukilainalle tulisi saada 100 prosenttinen valtiontakaus, jotta lainoituksen osalta ei tulisi ongelmia rahoittaa hankkeita. Luottolaitosten edustajat pitivät tarpeellisena säilyttää porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa vapaaehtoista velkajärjestelyä koskevat säädökset.

Maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosaston edustajan mukaan elinkeinokalatalouden ala muodostuu ammattikalastuksen, vesiviljelyn, kalanjalostuksen ja kalakaupan sektoreista. Päätoimiseksi ammattikalastajaksi katsotaan henkilö jonka kalastuksesta saamat tulot ovat yli 30 prosenttia kokonaistuloista. EY:n osarahoittamaan tukeen elinkeinotaloudelle myönnetään ohjelmakaudella 2007- 2013 EU:n osuus Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR). Toimenpiteiden tärkein tavoite on parantaa elinkeinokalatalouden kannattavuutta ja kilpailukykyä kalavarojen kestäväen käytön periaatteiden mukaisesti.

8.1.1. Yleisten kuulemistilaisuuksien palaute

Työryhmän järjestämissä kuulemistilaisuuksissa tuotiin esille mm. seuraavaa:

Aihe: Mitä tukikohteita porotaloudessa ja luontaiselinkeinoissa tulisi tukea

- nykyinen malli; jossa yritys- ja kehittämishankkeet on rahoitettu EU osarahoitteisina, on ollut hyvä
- porojen ruokintaan liittyvää kalustoa tulisi tukea
- ns. katastrofituki tulisi sisällyttää poluraan
- varmistettava muun yritystoiminnan rahoitus
- useammalla luontaiselinkeino-tilalla toimeentulo muodostuu useammasta eri tulolähteestä
- pakettiauton hankintaa tulisi tukea
- yhteiskonehankintoja tulisi pyrkiä tukemaan
- erityisperusteinen oikeus luontaiselinkeino-tukikohtapaikkaan tulee säilyttää
- paliskuntien investointien tukeminen lähtökohtana
- saamelaisten harjoittama poroelinkeino on kulttuurisidonnaista poronhoitoa, jota pitäisi tukea erillisellä porojen paimennukseen perustuvalla tukijärjestelmällä
- luontaiselinkeinojen rahoitus tulisi säilyttää polurassa, niiden osuus on niin vähäinen, ettei sillä varojen käytön osalta olisi suurtakaan merkitystä
- peltoalatukien rinnalle voisi harkita ostorehujen tukemista niillä alueilla, joilla ei ole mahdollisuutta peltoviljelyyn
- peruselinkeino investointien rahoituksesta huolehdittava ensisijaisesti
- monielinkeino-tilat rahoitustukijärjestelmän piiriin
- paliskuntien aita-investointien kunnostaminen (tulvat, hirvivahingot, jne.)

Aihe: Millaisia tukimuotoja tulisi käyttää ja millaisilla tukitasoilla

- kuinka käytettävissä olevat varat kohdennetaan tulevaisuudessa
- nykyinen tukitaso avustuksissa tulisi säilyttää, myös tukitasojen korottamista tulee harkita
- tukitasot irtaimiston osalta samat niin yksityisten kuin paliskuntienkin investointien osalta

- moottorikelkan ja mönkijän hankinnan osalta avustus tulisi myöntää useammin kuin kerran viidessä vuodessa, mieluummin 1 – 3 vuoden välein
- paliskuntien suorittamien aita- ja investointien tukitasoja tulisi korottaa nykyisestä 60 prosentista 70 prosenttiin, perusteluina mm. hirvien aiheuttamien korjausten aiheuttama kustannuslisä
- asuntojen rakentamisen ja peruskorjaamisen rahoitusta tulisi parantaa, esimerkiksi myöntämällä avustus korkeampana ja sen rinnalla korkotukilaina
- porokarjojen oston tukeminen avustuksilla
- porokarjan myyjän tukemista luopumistuella
- investointitukien osalta saamelaisalueelle tulisi harkita 5 prosenttiyksikköä korkeampaa tukea (pohjoinen lisätuki) muuhun alueeseen nähden

Aihe: Millaisille tuen saajille ja millaisilla edellytyksillä tukea tulisi myöntää

- monialayrittäjyyttä pitäisi tukea
- nuorille tulisi rakentaa kannustavampi rahoitustukijärjestelmä
- tuen saannin alarajaa (80 eloporoa) tulisi nuorten (alle 40-vuotiaat) osalta tarkastella uudelleen, olisiko mahdollista esimerkiksi poronhoitoon liittyvillä työpäivillä tai koulutuksella korvata osa poroista
- työpäivä ”kikkailu” voi olla arveluttavaa, koska poronhoitotyöpäivät on joka tapauksessa tehtävä
- nuorille tulisi kohdentaa ns. kannustusraha
- rahoitettava niitä nuoria, jotka saavat riittävän toimeentulon porotaloudesta
- nuorten lisäporohankintoja tulisi tukea niin että se edesauttaa vanhempia luopumaan elinkeinosta
- tukijärjestelmällä ei ratkaista kaikkia ongelmia, nuorelle on oltava halu myös jatkaa porotalouden harjoittamista
- porojen myynti vanhemmilta lapsille on arveluttavaa, koska porot siirtyvät jo luontonsa ajan myötä lapsille
- porotalouteen ei tule tungosta vaikka nuoria tuettaisiinkin kannustavilla tukijärjestelmillä
- tuen myöntämisen olevaa ikärajaa tulisi tarkistaa siten, että tuen myöntäminen olisi mahdollista aina 68-ikävuoteen asti
- ikärajan nostaminen olisi nuorten kannalta ongelmallista
- tilavaatimuksesta tulisi luopua, tilan hankinnan aiheuttamat velvoitteet kovia; aiheuttavat turhaa velkaantumista, tulisi miettiä uusia vaihtoehtoja
- tilavaatimus ei sovi poronhoitoon

Aihe: Olisiko tuensaajia, - kohteita ja/tai tukitasoja tarkoituksenmukaista eriyttää poronhoitoalueella ja millaisilla perusteilla”

- elinkeinon tukemisen osalta tulee olla tasavertainen ja yhdenmukainen kohtelu
- nuorten tukemisen osalta erilaiset tuen myöntämisperusteet, esimerkiksi poromäärän suhteen
- luontaiselinkeinojen tukeminen tulee olla edelleen mahdollista ns. luontaiselinkeinoalueella
- paimennukseen perustuvaa ja kannustavaa poronhoitoa tulisi tukea
- investointitukien myöntäminen saamelaisalueella useammin kuin kerran viidessä vuodessa
- pohjoinen lisätuki 5 prosenttia

- paliskuntien investointien osalta tarpeet erilaisia, voidaanko lähteä muuttamaan tukitasoja investointikohteiden mukaan
- pienimuotoinen maatalous (peltoviljely) ollut perinteistä Teno-jokivarressa, kaluston hankkimista tulisi tukea
- nuorten tukemisessa työpäivillä tulisi olla mahdollista korvata poroja (Huomio; tuen myöntämisen alarajaa ei kuitenkaan tuotu esille)

Aihe: Miten porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain toimeenpano edellä mainitulla tukialueella tulisi järjestää

- keskittäminen Lapin TE- keskuksen

Aihe: Mikä olisi tarkoituksenmukaisin järjestely porotalouden ja luontaiselinkeinojen hanke-, yritys- ja tutkimusrahoitukselle

- nykymallilla jatkettaisiin eli maaseudun hanke- ja yritysrahoitus EU-osarahoitteisena, nykyistä linjausta pidettiin hyvänä
- peruselinkeino tulisi rahoittaa poluralla, yrityshankkeet EU-osarahoitteisina
- poronhoidon turvaamiseksi riittävät resurssit perusinvestointien rahoitukseen
- monialayrittäjien tukeminen tulisi turvata
- porotilamatkailu ja poronlihan jatkojalostus EU-osarahoitteiseksi
- Polura- laki ollut hyvä rahoituslaki, mutta sitäkin on ajansaatossa korjattava

Aihe: Onko tarvetta jatkaa porotalouden ja luontaiselinkeinojen velkajärjestelytoimenpiteitä

- yleisötilaisuuksissa ei annettu palautetta vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn liittyvistä asioista

Työryhmä on selvittänyt kuulemistilaisuuksissa ja asiantuntijakuulemisessa tulleita ehdotuksia ja ottanut niitä huomioon työssään. Laajojen selvitysten perusteella työryhmä onkin päättänyt tekemään esityksen niistä tukikohteista, joita porotaloudessa ja luontaiselinkeinoissa tulisi tukea sekä millaisia tukimuotoja kyseisissä tukikohteissa tulisi käyttää. Työryhmä on selvittänyt myös millaisia rahoitus- ja tukitasoja olisi tarkoituksenmukaista käyttää ja millaisille tuensaajille sekä millä edellytyksillä tuki tulisi kohdentaa.

9. Työryhmän yleisiä linjauksia

Asetetun tehtävänannon mukaisesti työryhmä on selvittänyt kohteittain rahoitusvaihtoehdot ja laatinut niistä ehdotukset tukemisen päälinjoiksi. Työryhmä esittää, että porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslakiin tehdään muutokset, joilla mahdollistetaan kansallisten rahoitustukien myöntäminen yksityisten poro- ja luontaiselinkeinojen harjoittajien sekä paliskuntien suorittamiin investointeihin.

Kansalliset tuet myönnetään Maatilatalouden kehittämisrahaston ja valtion talousarvion varoista. Poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien aloittamistuen avustusosuuteen mahdollistetaan EY:n osarahoittaman nuoren viljelijän aloittamistuen myöntäminen.

Kansallisten tukien myöntämisessä lähtökohtana tulee olla poronhoitoon ja luontaiselinkeinoin liittyvien porotalous- ja luontaiselinkeinoinvestointien tukeminen. Tukea myönnettäisiin yksityisille päätoimisille elinkeinon harjoittajille ja paliskunnille.

Työryhmän näkemyksen mukaan lain tavoitteena on edistää porotalouden ja luontaiselinkeinojen elinkeinotoimintaa, parantaa elinkeinojen rakennetta ja toimintaedellytyksiä, edistää uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, kehittää poronhoito- ja luontaiselinkeinoaluetta sekä osittain tukea haja-asutusalueiden ja yhdyskuntien kehittämistä poronhoitoalueella ja luontaiselinkeinojen harjoittamisalueella. Tavoitteita toteutetaan osana porotalouden ja luontaiselinkeinojen toimintaedellytysten kehittämistä.

Lain mukaisissa toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella.

9.1. Työryhmän linjaukset

Uudistettavaa lainsäädäntöä sovellettaisiin nykyisen lainsäädännön mukaisesti edelleen porotalouteen ja muihin luontaiselinkeinoin. Työryhmän näkemyksen mukaan porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla tulisi olla mahdollista myöntää tukea myös poro- ja luontaiselinkeino-tiloilla tuotettujen ja tiloilta myytävien tuotteiden (ns. kauppakunnostukseen) tarvittavien rakennusten, rakennelmien ja rakenteiden uudisrakentamiseen, laajentamiseen ja peruskorjaamiseen sekä koneiden ja laitteiden hankintaan. Tuettavan toiminnan on hyödynnettävä pääosin poro- ja luontaiselinkeino-tilan raaka-aineita. Tuotteet on kunnostettava myytäväksi jälleenmyyjille, jatkojalostajille tai kuluttajalle tilalta käsin myytäväksi. Tällaisina kunnostettavina tai varastoitavina raaka-aineina tulisivat kysymykseen marjat, sienet, riista ja kala, kuitenkin yhteisölainsäädännön rajoissa. Poronlihan osalta kyseeseen tulevat lähinnä varastotilat. Tuotteet on tuotettava ja valmistettava elintarvikelain (23/2006) mukaisella alkutuotantopaikalla.

Silloin, kun kysymys olisi erillisestä myyntitilasta ja sen kautta tapahtuvasta tuotteiden myynnistä sekä elintarvikkeiden ensimmäisen tai korkeamman asteen jalostuksesta, rahoitettaisiin ne EY:n osarahoittamista tukijärjestelmistä eli maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain (1443/2006) nojalla.

Poikkeuksena tästä paliskuntien poroteurastamoiden peruskorjaukset rahoitettaisiin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla.

Soveltamisalueeksi esitetään porotalouden osalta nykyistä poronhoitoaluetta ja luontaiselinkeinojen osalta nykyistä luontaiselinkeinoaluetta.

Tukea olisi mahdollista myöntää yhdelle tai useammalle luonnolliselle henkilölle, lisäksi tutkimukseen yksityis- tai julkisoikeudelliselle yhteisölle tutkimushankkeissa. Tukea voidaan myöntää myös edellä mainituille yhteisesti. Tuen myöntämisen edellytyksenä yhteisölle on, että tukemiskelpoisella henkilöllä tai useammalla tukemiskelpoisella henkilöllä yhdessä on määräysvalta yhteisössä.

Ikärajojen osalta esitetään, että tuen saannin alaikäraja tulee olla 18 vuotta ja yläikäraja 65 vuotta, maanostoissa ikärajan tulisi olla edelleen 60 vuotta.

Porotalouden osalta tukikelpoisuuden alarajana olisi 80 eloporoa. Alle 40 v. osalta alarajana olisi moottorikelkka- ja mönkijäinvestoinneissa 50 eloporoa, minkä lisäksi hakijalta edellytettäisiin vähintään 60 paliskunnan lukuun tehtyä työpäivää, mikä vastaisi 30 eloporoa.

Luontaiselinkeinonharjoittajan katsottaisiin saavan pääasiallisen toimeentulon luontaiselinkeinoista, jos kokonaistulo harjoitetuista luontaiselinkeinoista on vähintään 8500 euroa vuodessa.

Ulkopuolisten tulojen vaikutuksesta tuen saantiin sovellettaisiin nykyisen lainsäädännön mukaisia määritelmiä.

Asumisen osalta esitetään, että asuminen luontaiselinkeinoalueella olisi vaatimuksena silloin, kun kysymyksessä on muihin kuin porotalouteen liittyvä luontaiselinkeino ja, kun kysymyksessä olisi porotalouden harjoittaminen, tukikelpoisuuden edellytyksenä olisi asuminen poronhoitoalueella.

Tilamääritelmää tarkistettaisiin aikaisempaan lainsäädäntöön nähden siten, että kansallisen rahoituksen osalta tilavaatimusta ei enää olisi, mutta EU-osa rahoittamissa aloittamistuissa tilavaatimus tulisi edelleen olemaan. Tilamääritelmä tarkennettaisiin asetuksella.

Luontaiselinkeinoalueella asuinrakennusten rakentamista sekä poro- ja luontaiselinkeinojen työmaa-asuntojen peruskorjaamista olisi mahdollista tukea valtionlainoituksella ja avustuksella. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen työmaa-asuntojen sijoittamiseksi olisi ns. erityisperusteisen etuuden myöntämisen mahdollisuus, mikä tarkoittaisi sitä, että poro- ja luontaiselinkeinojen tukikohtia olisi mahdollista sijoittaa metsähallintoviranomaisen osoittamalle maalle.

Tuettaviksi tukikohteiksi työryhmä esittää porotalouden ja luontaiselinkeinojen harjoittamiseen liittyvät investoinnit, tilan pidon aloittamisen, maan hankinnan, asunto- ja varastorakentamisen ja niihin liittyvät tilakohtaiset tie-, vesi-, sähkö- ja viemäroinnin järjestämiseen liittyvät investoinnit sekä paliskuntien aitojen kunnossapitotoimenpiteet.

Toimenpiteen aloittamisen osalta työryhmä katsoo, että tukihakemuksen jättämisen jälkeen olisi mahdollista aloittaa hanke, jos kysymyksessä olisi ns. korvaava toimenpide (esimerkkinä viljelysten suoja-aidan rakentaminen porojen viljelyksille aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi).

Vapaaehtoista velkajärjestelyä työryhmä esittää edelleen jatkettavaksi. Vapaaehtoista velkajärjestelyä koskevia sopimuksia on voimassa noin 40 kpl. Uusia vapaaehtoista velkajärjestelyä koskevia hakemuksia tulee vuosittain vireille yksittäistapauksina, voimassa olevia sopimuksia tarkistetaan vuosittain joitakin. Työryhmän näkemyksen mukaan

vapaaehtoisella velkajärjestelyllä on saavutettu sen olemassa oloajan myönteisiä tuloksia, joten työryhmä pitää tärkeänä jatkaa sitä.

Porotaloutta ja luontaiselinkeinoja koskevien tutkimuksien ja selvityksien tukemista koskevat säädökset työryhmä näkee tarpeelliseksi säilyttää porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa ja esittääkin sen säilyttämistä lainsäädännössä.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain toimeenpanon osalta työryhmä pitää tärkeänä, että hakemukset käsiteltäisiin, niin paliskuntien, kuin yksittäisten elinkeinoharjoittajien osalta, samassa TE - keskuksessa. Työryhmä esittääkin, että kaikki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaiset hakemukset käsiteltäisiin Lapin TE- keskuksessa.

Nuorten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien osalta esitetään, että nykyisen muotoista aloittamistukijärjestelmää jatkettaisiin. Nuorten osalta esitetään myös, että alle 40 v. lisäporojen hankintaa tuettaisiin valtionlainoituksen (60 % rahoitettavista kustannuksista) lisäksi myös avustuksella (20 % rahoitettavista kustannuksista). Avustusta myönnettäisiin alle 80 eloporoa omistavalle henkilölle, jonka tarkoituksena on ostaa lisää poroja niin paljon, että hän saavuttaisi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisen päätoimisuutta osoittavan 80 eloporon rajan. Avustusta olisi mahdollista saada enintään 80 eloporoon asti, minkä jälkeen porojen hankintaa tuettaisiin vain valtionlainoituksella. Ostettavan eloporon hinta ei saisi ylittää 340 euroa/eloporo.

9.1.1. Tuettavat investoinnit

Tuettavien investointien osalta työryhmä esittää, että porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla olisi mahdollista tukea yksityisten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien investointeja myöntämällä rahoitustukea seuraavasti (Liite 1).

1. Maanoston (tilan, määräosan tai lisäalueen hankkimista varten) tukemisen osalta työryhmä ei esitä muutoksia nykyiseen tilanteeseen, maanostoon olisi siten mahdollista myöntää valtion lainaa enintään 80 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.
2. Asuntorahoituksen osalta työryhmä esittää muutoksia nykyiseen tilanteeseen siten, että luontaiselinkeinoalueella peruskorjattavien sekä laajennettavien asuntojen rakentamiseen olisi mahdollista myöntää valtion lainan (60 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista) lisäksi avustusta 20 prosenttia. Työryhmän esitys tukisi siten olemassa olevan rakennuskannan säilyttämistä luontaiselinkeinoalueella ja parantaisi asumisolosuhteita. Luontaiselinkeinoalueelle rakennettavien uusien asuinrakennusten osalta rahoitus olisi nykyisen tilanteen mukainen eli valtionlainaa olisi mahdollista myöntää 70 ja avustusta 10 prosenttia. Muualla poronhoitoalueella asuinrakennusten rakentamiseen olisi mahdollista myöntää valtionlainaa 80 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.
3. Tieyhteyksien rakentamiseen, vesihuollon ja viemäröintijärjestelmien sekä sähköistyksen vaatimien tilakohtaisten ratkaisujen osalta työryhmä ei esitä muutoksia nykyiseen tilanteeseen, joten edellä mainittuihin toimenpiteisiin olisi mahdollista myöntää valtionlainaa enintään 60 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista siltä osin kuin ne eivät sisälly rakennuksen rakentamiskustannuksiin.

4. Elinkeinojen harjoittamisen kannalta tarpeellisten talous- ja tuotantorakennuksien rakentamista varten työryhmä esittää myös nykyisen käytännön jatkamista eli valtion lainaa voisi myöntää enintään 60 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.
5. Poro- ja luontaiselinkeino-tiloilla tuotettujen ja tiloilta myytävien tuotteiden (ns. kauppakunnostukseen) tarvittavien rakennusten, rakennelmien ja rakenteiden uudisrakentamiseen, laajentamiseen ja peruskorjaamiseen sekä koneiden ja laitteiden hankintaan. Tuettavan toiminnan on hyödynnettävä pääosin poro- ja luontaiselinkeino-tilan raaka-aineita. Tuotteet on kunnostettava myytäväksi jälleenmyyjille, jatkojalostajille tai kuluttajalle tilalta käsin myytäväksi. Tällaisina kunnostettavina tai varastoitavina raaka-aineina tulisivat kysymykseen marjat, sienet, riista ja kala, kuitenkin yhteisöläinsäädännön rajoissa. Poronlihan osalta kyseeseen tulevat lähinnä varastotilat. Tuki näihin olisi 20 % avustusta.
6. Porotalouden ja luontaiselinkeinojen työmaa-asuntojen rakentamiseen ja peruskorjaamisen osalta työryhmä esittää uudeksi tukimuodoksi valtion lainan ja avustuksen. Luontaiselinkeinoalueella uusien työmaa-asuntojen rakentamiseen olisi mahdollista myöntää valtion lainaa 60 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Rahoitusta ei myönnettäisi työmaa-asuntojen rakentamiseen, mikäli rakennuksen pinta-ala ylittää 40 neliometriä. Peruskorjattavien työmaa-asuntojen osalta työryhmä esittää valtion lainan lisäksi myönnettäväksi luontaiselinkeinoalueella myös avustusta enintään 20 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Työryhmän esitys tukisi siten olemassa olevan työmaa-asuntorakennuskannan säilyttämistä luontaiselinkeinoalueella ja parantaisi oleellisesti elinkeinoharjoittajien työolosuhteita.
7. Porokarjojen ja lisäporojen hankinnan osalta työryhmä esittää uutena tukimuotoja 20 %:n avustuksen myöntämistä alle 40 -vuotiaiden lisäporojen hankintaan viidestäkymmenestä porosta 80 eloporoon asti. Saadaksesen avustusta puuttuvat porot tulisi korvata paliskunnalle tehtävillä työpäivillä. Hyväksyttävä kustannus voisi olla enintään 340 euroa/eloporo.
8. Nuoria kannustava toimenpiteenä työryhmä esittää myös, että investointitukea moottorikelkan ja mönkijän hankintaan olisi mahdollista myöntää alle 40-vuotiaalle, vähintään 50 eloporoa omistavalle elinkeinoharjoittajalle sillä edellytyksellä, että hän pystyy osoittamaan tekemillään poronhoitotoilla vähintään 30 eloporoa vastaavan työmäärän. Vähimmäisporomäärä olisi 50 eloporoa, mutta tämän lisäksi hänen tulisi tehdä paliskunnan lukuun vähintään 60 poronhoitotyöpäivää/poronhoitovuosi.
9. Moottorikelkan hankintaan työryhmä esittää muutoksia nykyiseen käytäntöön. Esityksen mukaan moottorikelkan hankintaan olisi mahdollista myöntää avustusta 30 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista kerran kolmessa vuodessa niille henkilöille, jotka tekevät vähintään 45 paliskunnan hallituksen hyväksymää moottorikelkkatyöpäivää ja 20 prosenttia kerran kolmessa – viidessä vuodessa niille henkilöille, joilla edellä mainittu työpäivämäärä ei täyty. Tukijärjestelmän muutoksella työryhmä pyrkii kohdistamaan tuen niille porotalouden harjoittajille, joilla

poronhoitotyöt aiheuttavat huomattavia kustannusvaikutuksia ja toisaalta myös kannustamaan poronhoitotöihin siellä missä työvoimapula haittaa poronhoitotöiden suorittamista.

10. Mönkijän hankintaan työryhmä esittää muutoksia nykyiseen käytäntöön. Esityksen mukaan mönkijän hankintaan olisi mahdollista myöntää avustusta 30 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista kerran neljässä vuodessa niille henkilöille, jotka tekevät vähintään 30 paliskunnan hallituksen hyväksymää mönkijätöypäivää ja 20 prosenttia kerran neljässä – viidessä vuodessa niille henkilöille, joilla edellä mainittu työpäivämäärä ei täyty. Tukijärjestelmän muutoksella työryhmä pyrkii, - kuten moottorikelkan osalta -, kohdistamaan tuen niille porotalouden harjoittajille, joilla poronhoitotyöt aiheuttavat huomattavia kustannusvaikutuksia ja toisaalta myös kannustamaan poronhoitotöihin siellä missä työvoimapula haittaa poronhoitotöiden suorittamista.
11. Moottorikelkan ja mönkijän tuen määrää laskettaessa käytetään tasapoistomenetelmää. Lähtökohtana on viiden vuoden poisto aika.
12. Muun poronhoidossa tarvittavan irtaimiston (lähinnä rehunkorjuukalustoa) hankinnan osalta työryhmä ei esitä muutoksia nykyiseen tilanteeseen eli irtaimistoa olisi mahdollista rahoittaa valtion lainalla enintään 60 % hyväksyttävistä kustannuksista.

Paliskuntien suorittamien investointien osalta työryhmä esittää, että porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain nojalla olisi mahdollista myöntää rahoitustukea seuraavasti (Liite 2).

1. Paliskuntien suorittamien poronhoitotoimenpiteiden edellyttämien este -, merkintä -, erotus - ja syöttöaitojen rakentamiseen työryhmä esittää myönnettäväksi avustusta nykyisen tilanteen mukaisesti eli 60 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.
2. Paliskuntien laidun- ja työaitojen osalta työryhmä esittää avustustason korottamista nykyisestä 60 prosentista 70 prosenttiin hyväksyttävistä kustannuksista. Työryhmä katsoo, että laidun- ja työaitojen tukitasoja tulee korottaa aitojen myönteisellä vaikutuksella porolaitumien suunnitelmalliselle käytölle sekä poronhoitokustannuksia alentavana toimenpiteenä.
3. Paliskuntien viljelyksien suojaksi rakennettavien suoja-aitojen tukitasoa työryhmä esittää myös korotettavaksi nykyisestä 60 prosentista 70 prosenttiin. Viljelysten suoja-aitojen tukitason korottamisen taustalla ovat hirvien aidoille aiheuttamien vahinkojen korjaaminen.
4. Paliskuntien erotusaidoille ja teurastamoille rakennettavien tieyhteyksien rakentamiseen, vesihuollon ja viemärintijärjestelmän järjestämiseen sekä sähköistämiseen työryhmä esittää avustustason laskemista nykyisestä 60 prosentista 50 prosenttiin. Työryhmä pitää tärkeänä paliskuntien suorittamina toimenpiteinä näitäkin, mutta käytettävissä olevien avustusvarojen kohdentamisen vuoksi työryhmä on tehnyt esityksen tukitason laskemiseksi.

5. Paliskuntien poroteurastamoiden peruskorjaamiseen osalta työryhmä esittää avustustason laskemista nykyisestä 60 prosentista 50 prosenttiin. Työryhmän esityksen taustalla on - niin kuin edellisessäkin -, kehittämisvarojen kohdentaminen. Paliskuntien uusien poroteurastamoiden osalta työryhmä esittää, että niitä ei rahoitettaisi.
6. Paliskuntien työmaa-asuntojen rakentamiseen ja peruskorjaamiseen työryhmä esittää nykyistä 50 prosentin avustuksen myöntämistä.
7. Paliskuntien hankkimien, siirrettävien aitojen, sähkö- ja vesihuoltoyksiköiden, teurastamoyksiköiden ja työmaa-asuntojen ja muun asetuksessa erikseen määriteltävän, poronhoidon kannalta välttämättömän irtaimiston hankintaan työryhmä esittää nykyistä 40 prosentin avustuksen myöntämistä.
8. Uutena tukimuotona esitetään, että paliskuntien rakentamien aitojen kunnostamispitotoimenpiteitä tuettaisiin erillisellä vuosittaisella määrärahalla (100 000 euroa). Määrärahaa käytettäisiin aitojen kunnossapitotoimenpiteiden aiheuttamien työ- ja materiaalikustannusten tukemiseen. Paliskunnat hakisivat tuen kerran vuodessa tapahtuvassa hakumenettelyssä. Tuen myöntämisperusteet vaativat vielä tarkempaa selvitystä, mutta yhtenä vaihtoehtona voisivat tulla kysymykseen poronhoitosuunnitelmiin perustuvat aita kilometrit.

Jatkovalmistelu

Työryhmä on selvittänyt myös ns. ennalta arvaamattomien, elinkeinosta riippumattomien tilanteiden aiheuttamien menetysten korvaamiseen liittyviä tukimuotoja. Työryhmä pitää tärkeänä, että porojen hätäruokintaan liittyvä tukeminen mahdollistetaan tämän lainsäädännön ohella valmisteltavan erillisen lainsäädännön perusteella. Hätäruokinnan lisäksi erilliseen lakiin voitaisiin sisällyttää mm. erilaisten kasvustoa tuhoavien hyönteisten ja -tautien sekä (saaste) laskeumien aiheuttamien haittojen aiheuttamien menetysten korvaaminen.

Työryhmä on selvittänyt mm. Saamelaiskäräjien; Suomen porosaamelaiden ja Luontaiselinkeinoaliiton esittämää mahdollisuutta ns. paimennustuen myöntämisen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain perusteella. Tehtyjen selvitysten perusteella paimennustukea ei kuitenkaan toimintatukena ole mahdollista myöntää rahoituslain nojalla. Työryhmä on kuitenkin esityksissä ottanut huomioon porojen paimentamista ja vapaata laiduntamista tukevia, aikaisemmin olleita, ja myös uusia tukikohteita siten, että näiden tukikohteiden tukitasoja on korotettu. Työryhmä on esittämässä paliskuntien laidun- ja työaitojen tukitasojen korottamista, porotalouden ja luontaiselinkeinojen työmaa-asuntojen tukemista sekä moottorikelkan ja mönkijän tukitasojen korottamista.

Selvitetään luvussa 9.1. esitetty kauppakunnostuksen ja elintarvikelainsäädännön suhde.

10. Valintamenettely

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaista tukea myönnetään yksityisten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien ja paliskuntien investointitukikohteisiin. Jos TE-keskuksille vuosittain osoitettu määräraha ei riitä kaikkiin tukihakemuksiin, sovelletaan valintamenettelyä.

Valintamenettelyn soveltamista porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisten tukihakemusten käsittelyssä työryhmä pitää osittain ongelmallisena. Työryhmä katsookin, että paliskuntien osalta työryhmä esittää, että paliskuntainvestointeihin osoitettaisiin vuosittainen määräraha, jonka kohdentamisesta Paliskuntain yhdistys ja Lapin TE – keskus kävisivät linjakeskustelut tuettavista toimenpiteistä.

Yksityisten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien osalta valintamenettelyä sovellettaisiin kaikkiin muihin hankkeisiin, paitsi nuorten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien aloittamistukeen.

10.1. Tuettavien toimenpiteiden valinta

Valintamenettelyä sovellettaisiin yksityisten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien investointitukihakemusten käsittelyssä. Investointitukikohteiden mukaan valintaan liittyvät tekijät olisivat kuitenkin toisistaan poikkeavia. Lähtökohtana työryhmän näkemyksen mukaan tulee olla se, että pienempien investointikohteiden osalta valintamenettelyn tulisi olla mahdollisimman yksinkertainen ja valintaan vaikuttavia tekijöitä mahdollisimman vähän.

Suurehkot investoinnit ja lähinnä investoinnit, joissa on kysymys lainamuotoisen tuen myöntämisestä, investointitukihakemuksia verrattaisiin investoinnin kannattavuuden ja tilan tuotanto-olosuhteiden, kuten yrittäjän työympäristön, luonnonvarojen kestävän käytön tai eläinten hyvinvoinnin perusteella. Tällöin tuettavia toimenpiteitä valittaessa otetaan huomioon muun muassa seuraavia tekijöitä:

1) poro- ja luontaiselinkeinojen harjoittamisen tilakohtaiset ja taloudelliset edellytykset

a) poro-/luontaiselinkeinotilan tuotantoedellytyksiä koskevat seikat, kuten tuettavaan toimintaan liittyvät rakennukset ja koneet, tilusrakenne, harjoitettavan tuotannon yritysomaisuus (eläinmäärät)

b) elinkeinosuunnitelman laskentakaudella saavutettava maksuvalmius

2) tuettavan investoinnin vaikutus maksuvalmiuteen

3) vaikutukset poro- ja luontaiselinkeinotilan tuotanto-olosuhteisiin työympäristön, luonnonvarojen kestävän käytön tai eläinten hyvinvoinnin kannalta, kuten:

a) työturvallisuutta tai työssä jaksamista edistävät toimet;

b) energian säästöä, uusiutuvien luonnonvarojen käyttämistä rakentamiseen ja lämmitykseen, bioenergian käyttöä edistävät toimet;

c) toimet, jotka edistävät eläinten mahdollisuuksia lajille ominaiseen käyttäytymiseen tai parantavat muutoin niiden elinolosuhteita.

Toimenpiteitä valittaessa 1 kohdassa mainituilla seikoilla olisi suurin painoarvo. Jos investointi koskettaisi erityisesti tilan työympäristöä, luonnonvarojen kestävää käyttöä, eläinten hyvinvointia tai tilan vesihuoltoa, valintaan vaikuttaisivat eniten kohdassa 3 mainitut seikat.

Valintakriteerit:

Valintamenettelyssä otettaisiin huomioon muun muassa seuraavia kriteereitä:

- maksukyky: maksuvalmius; tuloslaskelma pienemmissä investoinneissa ja lähinnä investoinneissa, joissa on kysymys avustusluontoisen tuen myöntämisestä, lainamuotoisen tuen myöntämisessä maksuvalmiuslaskelma
- poromäärät: vähimmäisporomäärät/enimmäisporomäärät
- työpäivät: paliskunnalle tehdyt työpäivät/omat poronhoitotyöpäivät
- aikaväli: milloin edellinen tuki myönnetty
- kiireellisyys: ennalta arvaamattomat tilanteet
- tarpeellisuus

Valintamenettely mahdollistetaan eri tukiin liittyviin hakuaikojen ja etukäteen tukea hakeville annettavien menettelytapojen ja – ohjeistuksen perusteella.

11. Vaikutukset

11.1. Tukimuotojen taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset syntyvät tuen hakijoille myönnettävistä avustuksista, valtion lainoista ja korkotukilainaan sisältyvästä korkotuesta, valtiontakauksesta, vapaaehtoisesta velkajärjestelystä, varainsiirtovapaudesta sekä lainan vakuudettomasta osuudesta.

Ehdotetut toimenpiteet rahoitetaan pääosin kansallisesti Maatilatalouden kehittämisrahastosta, jonne myös nuoren viljelijän aloitustuen EU-osuus tuloutetaan. Korkotukilainat myönnetään valtion talousarvion momentin 30.20.49 (Maaseutuelinkeinojen korkotuki) myöntämisvaltuudesta ja korkotuki maksetaan momentin määrärahasta.

Nykyisen porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisten asunto- ja investointihankkeiden rahoittamiseen on vuosittain myönnetty Maatilatalouden kehittämisrahastosta valtion lainoja keskimäärin vuodessa (7 v keskiarvo) n. 582 000 euroa ja avustuksia n. 1 000 000 euroa. Vastaavasti nuorten poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien aloittamistukeen on myönnetty valtion lainoja keskimäärin n. 330 500 euroa ja avustuksia n. 345 000 euroa vuodessa.

Työryhmän esitykset asunto- ja investointihankkeiden osalta arvioidaan alustavasti lisäävän jonkin verran Maatilatalouden kehittämisrahaston varojen tarvetta. Valtion lainoituksen osalta lisäyksen arvioidaan olevan n. 90 000 euroa ja avustusten osalta n. 120 000 euroa. Avustusten osalta merkittävimmän muutoksen aikaisempien vuosien määrärahatilanteeseen aiheuttaisi paliskunnille uutena tukimuotona aitojen kunnossapitotoimenpiteisiin esitetty erillinen (100 000 euroa) määräraha.

Aloitustuen osalta arvioidaan määrärahatarpeen lisääntyvän valtion lainoituksen osalta n. 170 000 euroa ja avustusten osalta n. 150 000 euroa. Kasvua aiheuttaa lähinnä se, että entistä suuremmat porokarjat tulevat aloittamistukijärjestelmän piiriin porotalouden harjoittajien ikääntymisen johdosta ja myös kiinteistöjen arvonnousu on vaikuttamassa myös poro- ja luontaiselinkeinojen kauppahintoihin.

Lisäksi poro- ja luontaisuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin investointeja ja kehittämistä voidaan tukea aiempaa laajemmin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta EU:n osarahoituksella.

11.2. Tukimuotojen alueellinen vaikuttavuus

Tukimuodot vaikuttavat alueellisesti hieman eri tavalla. Yksityisten elinkeinoharjoittajien osalta avustuspainotteisilla tuilla on suurempi merkitys ns. luontaiselinkeinoalueella - mikä käsittää kokonaisuudessaan myös saamelaiden kotiseutualueen-, kuin eteläisellä poronhoitoalueella. Paliskuntien investointien osalta tilanne vaihtelee myös investointikohteiden osalta siten, että paliskuntien laidunkierro-, este-, ja työaidat kohdistuvat poronhoitoalueen keski- ja pohjoisosan paliskuntiin. Eteläiselle poronhoitoalueella painotus on osittain viljelysten suoja-aitojen rakentamisessa.

Yksityiset poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajat

Tukimuoto	Vaikuttavuus xxx) merkittävä XX) tavanomainen X) ei merkitsevä		
	Pohjoinen poronhoitoalue	Keskinen poronhoitoalue	Eteläinen poronhoitoalue
Maanosto	xx	xx	xx
Asuinrakennukset	xxx	xx	x
Talusrakennukset	x	x	x
Tie, vesi, sähkö, viemäröinti	x	x	x
Poro- ja luontaiselinkeinojen tukikohdat	xxx	x	x
Porojen hankinnat	xxx	xxx	xxx
Moottorikelkka	xxx	xxx	xx
Mönkijä	xxx	xxx	xx
Muu irtaimisto	x	x	x

Paliskunnat

Tukimuoto	Vaikuttavuus xxx) merkittävä xx) tavanomainen x) ei merkitsevä
-----------	--

	Pohjoinen pha	Keskinen pha	Eteläinen pha
Este-, erotus-, merkintä-, työ-, ym. aidat	xx	xx	xx
Laidunaidat	xxx	xx	x
Viljelysten suoja-aidat	x	xx	xxx
Tie, vesi, sähkö, viemäröinti	x	x	x
Poroteurastamoiden peruskorjaukset	xx	xx	xx
Työmaa-asunnot	xx	xxx	x
Irtaimiston hankinnat	xx	xx	xx
Aitojen kunnossapito-toimenpiteet	xx	xx	xx

Taulukko 10. Tukimuotojen alueellinen vaikuttavuus.

11.3. Tukimuotojen vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Perustuslain mukaan muun muassa saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, mihin säännöksen perustelujen mukaan saamelaisten kulttuurimuotojen osalta kuuluvat saamelaisten perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, kalastus ja metsästys. Työryhmän esityksen mukaan on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että valtioneuvoston piirissä ryhdytään kokonaisuudistukseen, jossa saamelaisten kulttuurinen ja oikeudellinen erityisasema otetaan asianmukaisesti huomioon unohtamatta muun paikallisen väestön oikeuksia.

Työryhmän esitykset porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain kokonaisuudistuksessa mahdollistavat saamelaiskulttuuriin liittyvien poro- ja luontaiselinkeinojen rahoittamisen alkutuotannon osalta ja osaltaan edistävät edelleen näitä elinkeinoja.

Sen sijaan muun, nykyisessä porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa luontaiselinkeinoilla tarkoitettujen, kalastuksen, kalanviljelyn, käsitöiden tai muutoin kotiteollisesti tapahtuvien luontaiselinkeinosta saatujen tuotteiden kunnostamisen, jatkojalostuksen, luontaiselinkeinoissa tarvittavien välineiden valmistuksen ja kunnostamisen, matkamuistojen valmistuksen sekä luontaiselinkeinon harjoittamisen ohessa tapahtuvan matkailijoiden majoittamisen ja opastuksen sekä muu palvelutoiminnan osalta esitys ei mahdollista tukien myöntämistä kuin rajoitetusti. Näiden osalta työryhmän esitys perustuukin siihen, että näitä toimintoja rahoitetaan EU:n osarahoittamien ns. ohjelmaperusteisten tukijärjestelmien avulla.

Tukijärjestelmien täytäntöönpanon kannalta työryhmä pitää tärkeänä sitä, että viranomaisilla on Saamelaiskäräjästä annetun lain (974/1995) mukainen neuvotteluelvoite Saamelaiskäräjien kanssa laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka vaikuttavat saamelaisten asemaan alkuperäiskansana saamelaisten kotiseutualueella.

11.4. Tukimuotojen vaikuttavuus miesten ja naisten väliseen asemaan

Porojen omistus on poronhoitovuotena 2007/2008 sukupuolen mukaan jakautunut siten, että naiset omistavat kaikista eloporoista noin 35 % ja miehet noin 65 %.

Työryhmän esittämissä tukimuodoissa ei ole sukupuoleen erikseen kohdistuvia tukia, päinvastoin esitetyt tukimuodot jopa myötävaikuttaisivat sukupuolten väliseen tasa-arvoon siten, että tuen myöntämisedellytykset tarkastellaan tuen hakijan ehtojen täyttymisen kautta, ei puolisoiden yhdessä harjoittaman toiminnon kautta.

Lapin TE- keskuksen myöntämien porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisten tukien saajina on ollut niin miehiä kuin naisiakin ja tätä käytäntöä ei ole uudessakaan lainsäädännössä tarkoitus muuttaa.

11.5. Tukimuotojen vaikutukset nuorten asemaan

Työryhmä esittää nykyisen aloittamistukijärjestelmän jatkamista, jolla odotetaan olevan myönteinen vaikutus nuoriin. Työryhmä esittää myös nuorten alle 40 v. lisäporojen hankinnan tukemista valtionlainoituksen (60 %) lisäksi myös avustuksella (20 %). Nuoria kannustava toimenpiteenä työryhmä esittää myös, että investointitukea moottorikelkan ja mönkijän hankintaan olisi mahdollista myöntää alle 40-vuotiaalle, vähintään 50 eloporoa omistavalle elinkeinonharjoittajalle sillä edellytyksellä, että hän pystyy osoittamaan tekemillään poronhoitotöillä vähintään 30 eloporoa vastaavan työmäärän. Vähimmäisporomäärä olisi 50 eloporoa, mutta tämän lisäksi hänen tulisi tehdä paliskunnan lukuun vähintään 60 poronhoitotyöpäivää/poronhoitovuosi.

Edellä mainituilla toimenpiteillä pyritään saamaan lisää nuoria elinkeinon piiriin.

11.6. Tukimuotojen organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Työryhmän esityksellä olisi vaikutusta valtion organisaatiossa siten, että kaikki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaiset hakemukset esitetään käsiteltäväksi Lapin TE- keskuksessa. Nykyisin hakemuksia käsitellään myös Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan TE- keskuksissa. Esitys lisäisi Lapin TE- keskuksen työmäärää. Esityksen mukainen menettely aiheuttaisi arviolta noin 0,5 henkilötyövuoden lisätarpeen Lapin TE- keskuksessa ja osaltaan vähentää Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan TE- keskusten työmäärää.

11.7. Tukimuotojen ympäristövaikutukset

Työryhmän esitykset vastaisivat pääosin voimassa olevaa lainsäädäntöä, joten esityksellä ei arvioida olevan välittömiä uusia ympäristövaikutuksia. Toki rahoitusmuotojen tukitasojen korottaminen laidunkierto- ja työaitojen osalta edesauttaa porolaitumien kestävä ja suunnitelmallista käyttöä. Myönteisiä odotuksia on myös viljelysten suoja-aitojen tukitasojen korottamisen osalta. Yhteinen näkemys niin porotalouden harjoittajilla kuin viljelijöilläkin on, että porojen viljelyksille aiheuttamat haitat saataisiin vähenemään suoja-aitoja rakentamalla. Myös paliskunnille kohdistettu uusi tukimuoto, jolla on tarkoitus tukea hirvien poroaidoille aiheuttamia kunnostustoimenpiteitä, myötävaikuttaisi aitojen kuntoon ja ympäristön tilaan.

Työryhmän esitys lain tavoitteista on porotalouden ja luontaiselinkeinojen elinkeino-toiminnan edistäminen ja monipuolistaminen, parantaa elinkeinojen rakennetta ja toimintaedellytyksiä, edistää uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttöä, kehittää poronhoito- ja luontaiselinkeinoaluetta sekä tukea haja-asutusalueiden ja yhdyskuntien kehittämistä poronhoitoalueella ja luontaiselinkeinojen harjoittamisalueella. Esityksen

keskeisenä tavoitteena on kestävän kehityksen mukainen tuotanto ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.

Yksityiset poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajat

Taulukko 11. Esitys tukimuodoiksi ja tukitasoiksi.

Tukikohde	lainan ja avustuksen yhteismäärä enintään - % L=luontaiselinkeinoalue	nykyinen avustus- % (suluissa uusi) L= luontaiselinkeinoalue	nykyinen enimmäistukitaso - % (suluissa uusi)
Maanostorahoitus	80	0	45
Asuntorahoitus			
- uudet ja peruskorj	80	0	50
- peruskorjaukset	60	(20) L	50
- uudet	70	(10) L	50
Tietuki, vesi, viemäröinti, sähköistys	60	0	20
Talous- ja tuotantorakennukset	60	0	20
Kauppakunnostukseen tarkoitetut varastot ja säilytystilat *)	20	(20)	(20)
Poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien työmaa-asunnot			
- uudet	60 L	0	20
- peruskorjaukset	60 L	(20) L	20
			(35)
Irtaimistotuki	60	0	20
Porokarjojen ja lisäporojen hankinnat			
- yli 40-vuotiaat	60	0	20
- alle 40-vuotiaat	60	(20) **)	(40)
Moottorikelkka			
- alle 45 työpäivää		20	20
- yli 45 työpäivää		(30)	(30)
Mönkijä			
- alle 30 työpäivää		20	20
- yli 30 työpäivää		(30)	(30)
-----	-----	-----	-----
Poro- ja luontaiselinkeinoharjoittajien aloitustuki ***)			
tilan hankinta	80	25 000	50
porojen hankinta	60		

*) sisältää poro- ja luontaiselinkeino-talouden suoramyynnin varastot

**) 80 eloporoon asti, jonka jälkeen pelkkä valtionlaina

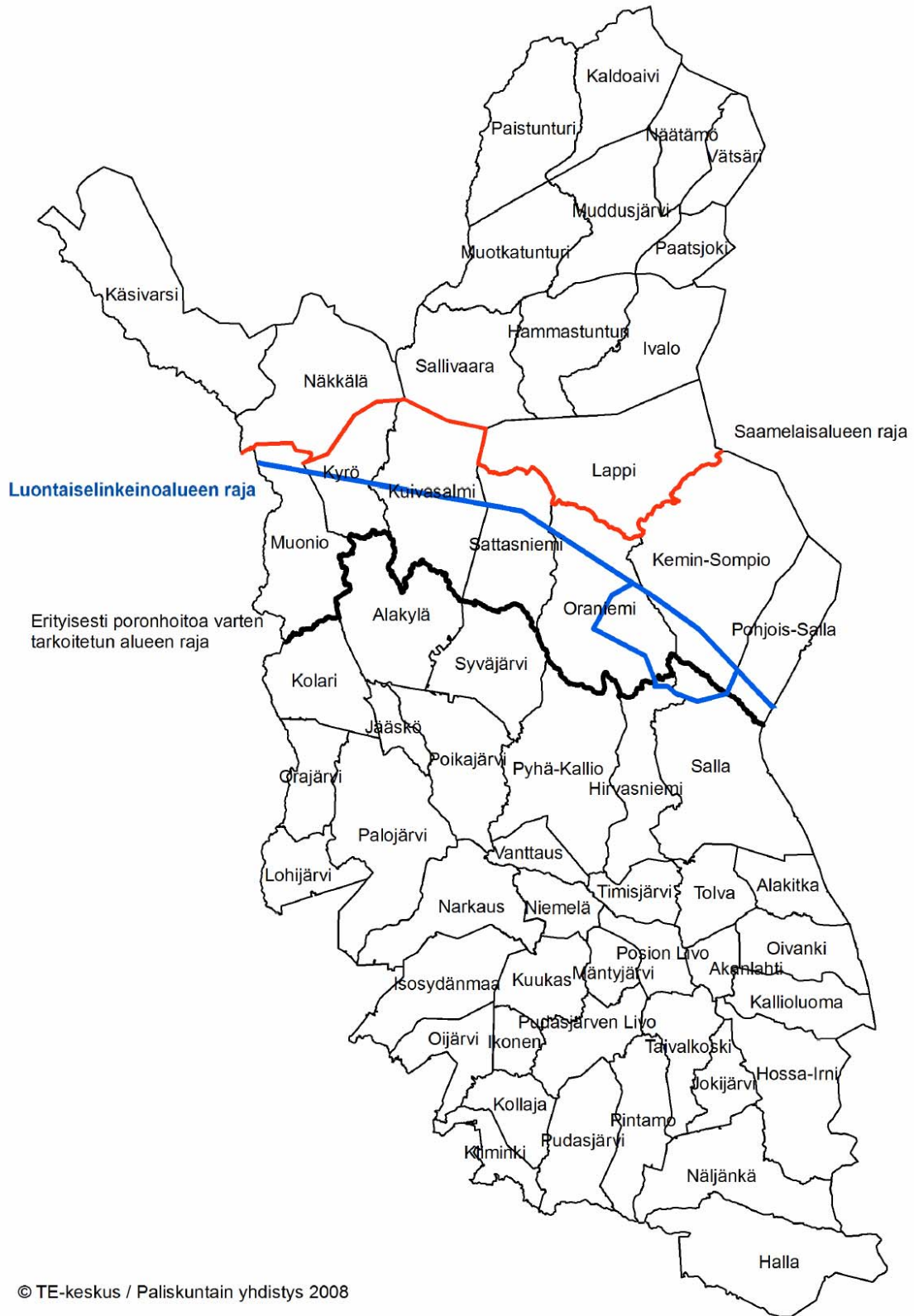
***) lainoihin liittyvä tuki enintään 25 000 euroa

Paliskunnat

Taulukko 12. Esitys tukimuodoiksi ja tukitasoiksi

Tukikohde	Nykyisen avustuksen enimmäismäärä - % (suluissa uusi)
Poronhoidossa tarvittavat aidat	
este -, merkintä-, erotus- ja syöttöaidat	60
laidun- ja työaidat	60 (70)
viljelysten suoja-aidat	60 (70)
<u>Muu rakentaminen</u>	
Tie, vesi, viemärointi, sähköistäminen	60 (50)
Poroteurastamoiden peruskorjaukset	60 (50)
Työmaa-asuntojen rakentaminen ja peruskorjaaminen	60 (50)
Irtaimistotuki	40
Aitojen kunnossapitotoimenpiteet	vuosittainen määräraha (100 000 euroa) (uusi tukimuoto)

PORONHOITOALUE

© TE-keskus / Paliskuntain yhdistys 2008

MMM:n vuonna 2008 julkaisemat työryhmämuistiot

- 2008:1 Kolmiulotteinen (3D) kiinteistöjärjestelmä - tarpeet ja kehittämissuositukset
ISBN 978-952-453-360-7 (Painettu)
ISBN 978-952-453-361-4 (Verkkajulkaisu)
- 2008:2 INSPIRE-työryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-362-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-363-8 (Verkkajulkaisu)
- 2008:3 Kalataloudellisen velvoitetarkkailun kehittämistyöryhmän loppuraportti
978-952-453-373-7 (Painettu)
978-952-453-374-4 (Verkkajulkaisu)
- 2008:4 Viljelijätukien hallinnoinnin kehittämismuutoksia selvittävä työryhmä
Väli-ilmoitus
ISBN 978-952-453-385-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-386-7 (Verkkajulkaisu)
- 2008:5 Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain uudistamistyöryhmän
väliraportti
ISBN 978-952-453-388-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-389-8 (Verkkajulkaisu)
- 2008:6 Maidontuotannon tulevaisuuden vaihtoehdot -työryhmä
Maitomaa Suomi
ISBN 978-952-453-400-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-401-7 (Verkkajulkaisu)
- 2008:7 Maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmien yksinkertaistamista käsittelevän
työryhmän väliraportti
ISBN 978-952-453-404-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-405-5 (Verkkajulkaisu)
- 2008:8 Tuettavia rakennuskustannuksia valmistelevan työryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-419-2 (Painettu)
ISBN 978-952-453-420-8 (Verkkajulkaisu)
- 2008:9 Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet
Loppuraportti
ISBN 978-952-453-425-3 (Painettu)
ISBN 978-952-453-426-0 (Verkkajulkaisu)

ISBN 978-952-453-439-0 (Painettu)
ISSN 0781-6723 (Painettu)
ISBN 978-952-453-440-6 (Verkojulkaisu)
ISSN 1797-4011 (Verkojulkaisu)